

WYWIAD Z DR PATRYCJĄ PÁSZT | PRZYJACIELE OD ZAWSZE, SOJUSZNICY CZASAMI
WĘGIERSCY TRENERZY BIAŁO-CZERWONYCH | WYWIAD Z HANNĄ KÖVESDI
FILMOWA PRZYGODA Z WĘGRAMI - WSPOMNIENIA O MARKU MALDISIE
DZIEŃ KOBIET? | ALICJA W KRAINIE WSPOMNIEN - MARCOWE ŚWIĘTOWANIE

polonia węgierska



**POLKA WĘGIERKA
DWIE SIOSTRY?**

POLSKO-WĘGIERSKIE RELACJE STR.8



FOT. 1 MARIUSZ BŁASZCZAK, POLSKI MINISTER OBRONY NARODOWEJ I DR TIBOR BENKŐ, MINISTER OBRONY NARODOWEJ WĘGIER W „REP TÁR” W SZOLNOKU FOT. ŹRÓDŁO FB REP TÁR - SZOLNOKI REPÜLŐMŰZEUM



FOT. 2 SZCZYT SZEFÓW RĄDÓW KRAJÓW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ NA ZAMKU KRÓLEWSKIM NA WAWELU Z OKAZJI 30-LECIA POWSTANIA GRUPY FOT. ŹRÓDŁO FB AMBASADY RP W BUDAPESZCIE



FOT. 3 PREMIER MATEUSZ MORAWIECKI I VIKTOR ORBÁN W BRATERSKIM UŚCISKU DŁONI Z OKAZJI PRZEKAZANIA POLAKOM ZBROJI ZYGMUNTA II AUGUSTA FOT. ŹRÓDŁO FB AMBASADY RP W BUDAPESZCIE



FOT. 4 19 LUTEGO, W DZIEŃ URODZIN MIKOŁAJA KOPERNIKA OBCHODZIMY DZIEŃ NAUKI POLSKIEJ.



FOT. 5 SZKOŁA POLSKA PRZY AMBASADZIE RP NA WĘGRZACH ŚWIĘTUJE MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ JĘZYKA OJCZYSTEGO FOT. ŹRÓDŁO FB SZKOŁY POLSKIEJ PRZY AMBASADZIE RP



FOT. 6 KONCERT FORTPIANOWY GERGELYA KOVÁCSA W RAMACH FESTIWALLI CHOPIN-LISZT FOT. ŹRÓDŁO INSTYTUT POLSKI

31 stycznia i 7 lutego w **Polskiej Parafii Personalnej** odbyła się **zbiórka funduszy na rzecz polskich misjonarzy w Sudanie Południowym**. Podczas tych dwóch dni udało się zebrać sumę 161 tys. forintów, która zostanie przeznaczona na najpilniejsze potrzeby w obozie, w którym ponad 60 procent populacji to dzieci i młodzież do 18 roku życia, przede wszystkim zakup żywności czy podstawowe środki pomocy medycznej (więcej na str. 22).

16 lutego podczas wizyty na Węgrzech **minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak wręczył ministerialne odznaczenia** za wybitne osiągnięcia w pracy na rzecz umacniania polsko-węgierskich stosunków **Ákosowi Kovácsowi**, dyrektorowi Muzeum Lotnictwa „RepTár” w Szolnoku, **Tomaszowi Jaskólskiemu**, dyrektorowi operacyjnemu muzeum i **dr Vilmosowi Kovácsowi**, dyrektorowi Instytutu i Muzeum Historii Wojskowości w Budapeszcie. (Fot.1)

17 lutego na Zamku Królewskim na Wawelu rozpoczął się **szczyt szefów rządów krajów Grupy Wyszehradzkiej** organizowany z okazji **30-lecia** powstania Grupy, w którym poza szefem polskiego rządu udział wzięli premierzy: Węgier – Viktor Orbán, Czech – Andrej Babisz i Słowacji – Igor Matovicz i szef RE Charles Michel. W ramach spotkania odbyła się sesja plenarna, poświęcona podsumowaniu 30 lat współpracy V4 oraz wspólnym zadaniom na przyszłość. Szefów rządów krajów V4 podpisali też Deklarację Rocznicową i Deklarację Cyfrową. Ponadto odbył się panel tematyczny „Przyszłość regionu V4: biznes, kreatywność i innowacje” z udziałem czterech premierów i przedstawicieli sektora nowoczesnych technologii. (Fot.2)

17 lutego w Krakowie po zakończeniu szczytu państw V4 odbyło się spotkanie premiera Mateusza Morawieckiego z szefem węgierskiego rządu Viktorom Orbánem, podczas którego nastąpiło **uroczyste przekazanie Polsce zbroi Zygmunta II Augusta**. Dotychczas należała ona do zbiorów Muzeum Narodowego

w Budapeszcie. „To kolejny przykład naszych doskonałych relacji z Węgrami, partnerskiej współpracy oraz osobistej przychylności premiera Viktora Orbána” – podkreślił premier Mateusz Morawiecki.

Zbroja Zygmunta II Augusta będzie zapewne jedyną, w pełni zachowaną zbroją polskiego króla w obecnych zbiorach Rzeczypospolitej. Z istniejących dokumentów wynika, że została wykonana przez płatnerza z Innsbrucku, a monogram „E S” na jej napierśniku oznacza imiona Elisabeth i Sigismund. (Fot.3)

17 lutego przebywający z wizytą w Budapeszcie **minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak** w uznaniu wspólnych przedsięwzięć upowszechniających wiedzę o historii Polski **przekazał Instytutowi Polskiemu w Budapeszcie tabliczkę pamiątkową**.

18 lutego z inicjatywy **rzeczniczki narodowości polskiej dr Ewy Słabej Rónay delegacja** w składzie: Jerzy Snopek – ambasador RP w Budapeszcie, dr hab. Péter Pátrovics – kierownik Zakładu Polonistyki oraz pani rzecznik, przyjęta została **przez dziekana dr Dávida Bartusa na uniwersytecie im. Lóránda Eötvösa w Budapeszcie**. Tematem rozmów było nauczanie języka polskiego,

obecna sytuacja, problemy Zakładu oraz jego przyszłość.

19 lutego, w **dzień urodzin Mikołaja Kopernika**, obchodzimy od roku **Dzień Nauki Polskiej**. Dzieło Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”, wydane drukiem w 1543 r., do 1828 roku będące na „Indeksie ksiąg zakazanych” wprowadzonym przez Kościół katolicki w 1559 r. (Fot. 4)

21 lutego obchodzony jest **Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego**. Z tej okazji **uczniowie IV klasy Szkoły Polskiej przy Ambasadzie** włączyli się do wspólnego świętowania tego wyjątkowego dnia. W czasie lekcji polskiego mieli okazję sprawdzić swoją wiedzę z zakresu ortografii, ale też dowiedzieli się, że język polski jest „ą-ę”. Nie zabrakło też gimnastyki językowej! (Fot.5)

25 lutego, w **Dzień Pamięci Ofiar Komunizmu**, ambasador RP Jerzy Snopek wraz z małżonką złożył wieńiec pod tablicą poświęconą bł. ks. Jerzemu Popiełuszcze w Budapeszcie.

28 lutego Fundacja im. Györgya Ferenczego w ramach Festiwalu Chopin-Liszt z okazji 210. urodzin Franciszka Liszta zorganizowała w przestrzeni wirtualnej koncert fortepianowy Gergelya Kovácsa. (Fot. 6)



Január 31-én és február 7-én a **Perszonális Plébánián gyűjtést rendeztek a Dél-Szudánban szolgálatot teljesítő lengyel misszió számára.** A két nap alatt összegyűlt 161.000 forintot a 60 %-ban 18 év alatti gyerekek és kamaszok által lakott menekülttábor legsürgősebb kiadásaira, így élelmiszerre és alapvető elsősegélynyújtási eszközökre fordítják majd. (További információk a 22. oldalon.)

Február 16-án, magyarországi látogatása keretében **Mariusz Błaszczak lengyel nemzetvédelmi miniszter a lengyel-magyar kapcsolatok és együttműködés érdekében végzett kimagasló munkájáért miniszteri elismerésben részesítette Kovács Ákost,** a szolnoki RepTár Repülőmúzeum ügyvezető igazgatóját, **Tomasz Jaskólskit,** a múzeum operatív igazgatóját, valamint **dr. Kovács Vilmost,** a budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokát. (1. fotó)

Február 17-én a krakkói királyi várban, a Wawelben került sor a **Visegrádi Együttműködés** megalapításának **30. évfordulója** alkalmából megrendezett **kormányfői csúcstalálkozóra,** melyen Mateusz Morawiecki lengyel, Orbán Viktor magyar, Andrej Babis cseh és Igor Matovics szlovák kormányfő mellett Charles Michel, az ET elnöke is részt vett. A találkozó plenáris ülésén összegezték a V4-ek együttműködésének 30 évét, valamint felvázolták a csoport jövőjét. A kormányfők közös évfordulós, illetve digitális projektekről szóló nyilatkozatot írtak alá, ezenkívül a modern tech szektor képviselői mellett részt vettek *A V4-es régió jövője: üzlet, kreativitás és innováció* címmel zajló panelbeszélgetésen is. (2. fotó)

Február 17-én, a krakkói V4-csúcsot követően sor került Mateusz Morawiecki lengyel és Orbán Viktor magyar kormányfő találkozására is, melynek során **ünnepélyes keretek között átadták Zsigmond Ágost lengyel király gyermekpáncélját.** A műkincs korábban a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének részét képezte. „Mindez a magyarokkal való kiváló viszony, a partneri együttműködés, illetve Orbán Viktor miniszterelnök személyes támogatásának újabb bizonyítéka” – szögezte le Mateusz Morawiecki lengyel kormányfő.

Zsigmond Ágosté alighanem napjaink egyetlen teljes egészében megőrzött királyi páncélja a Lengyel Köztársaság gyűjteményeiben. A rendelkezésre álló dokumentumokból kiderül, hogy egy innsbrucki páncélkovács készítette, a mellvértén olvasható „E S” monogram pedig Elisabetha és Sigismund nevét takarja (3. fotó)

Február 17-én a hivatalos útja keretében Budapestre érkező **Mariusz Błaszczak lengyel honvédelmi miniszter a lengyel történelem széles körű megismertetését célzó közös kezdeményezések elismeréseként emléktáblát adott át a budapesti Lengyel Intézetnek.**

Február 18-án **dr. Bartus Dávid, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem dékánja** fogadta a Jerzy Snopek budapesti lengyel nagykövet, dr. habil. Pátrovics Péter,

a Lengyel Filológiai Tanszék vezetője, valamint a találkozót kezdeményező **dr. Rónayné Słaba Ewa lengyel nemzetiségi szószóló** alkotta delegációt. A megbeszélések tárgya a lengyel nyelvoktatás, a tanszék jelenlegi helyzete és problémái, valamint jövője volt.

Február 19-én, **Kopernikusz születésének évfordulóján** ünnepeljük a **Lengyel Tudomány Napját.** Kopernikusz 1543-ban megjelent, *Az égi pályák körforgásairól* című műve annak 1559-es bevezetésétől egészen 1828-ig szerepelt a katolikus egyház tiltott könyveinek jegyzékén. (4. fotó)

Február 21-én ünnepeljük az **anyanyelv nemzetközi napját.** Ezúttal a **Lengyel Nagykövetség mellett működő Lengyel Iskola IV. osztályos tanulói** is csatlakoztak a kivételes nap alkalmából megrendezett ünnepsorozathoz. A lengyel nyelvóra keretében letesztelhetők helyesírásukat, de azt is megtudhatták, hogy a lengyel nyelv „ą-ę”. Nem hiányozhattak a nyelvtörők sem! (5. fotó)

Február 25-én, a **Kommunizmus Áldozatainak Emléknapján** Jerzy Snopek lengyel nagykövet feleségével koszorút helyezett el Boldog Jerzy Popiełuszko atya budapesti emléktáblájánál.

Február 28-án, Liszt Ferenc születésének 210. évfordulóján a Ferenczy György Alapítvány szervezésében zajló Chopin-Liszt Fesztivál keretében online koncertet adott Kovács Gergely. (6. fotó)

S Z E N T E N D R E
VINCZEMILL
P A P Í R M A L O M
M Ű H E L Y G A L É R T A

SZÍVES FIGYELMÉBE AJÁNLJA

SZYKSZNIAN WANDA

FERENCZY NOÉMI DÍJAS GRAFIKUSMŰVÉSZ,
C. EGYETEMI DOCENS

KIÁLLÍTÁSÁT



A MŰVÉSZ PÁLYAFUTÁSÁT ÉS MŰVÉSZETÉT
VINCZE LÁSZLÓ PAPÍRMÉRÍTŐ MÉLTATJA.

A TÁRLAT MEGTEKINTHETŐ
MUNKANAPOKON 8-17 ÓRÁIG HÁROM HÓNAPON ÁT

2000 SZENTENDRE /IZBÉG/, ANNA UTCA 16.



Szanowni Państwo,

Zbliża się Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. Jest to szczególny dzień w życiu węgierskiej Polonii. W tym roku, już po raz drugi, oficjalne obchody tej uroczystości nie odbędą się. Co nie będzie nam dane? Zbiorowe składanie wieńców w ważnych miejscach na mapie tej przyjaźni, radośnie trzepoczące na wietrze chorągiewki w naszych barwach narodowych, huzarzy, legioniści, galop koni, występy zespołów ludowych... Tego wszystkiego nie da się przenieść do przestrzeni wirtualnej, ale z wielką nadzieją czekamy na inne atrakcje przygotowane dla nas z tej okazji. Tym razem – w przeciwieństwie do sytuacji sprzed roku, kiedy to wybuch pandemii zaskoczył nas prawie w przededniu uroczystości na Csepelu – był prawie cały rok, by przygotować się na taką ewentualność.

Choć przyjaźń polsko-węgierska sięga czasów średniowiecza, zinstytucjonalizowana została dopiero niedawno, bo 23 marca ustanowiono Dniem Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w 2007 r., a dwie omalże bliźniacze instytucje państwowe – w Polsce Instytut im. Wacława Felczaka, na Węgrzech Fundacja im. Wacława Felczaka –, których celem jest u jest pogłębianie polsko-węgierskiej przyjaźni i współpracy, powołano do życia zaledwie 3 lata temu.

Słynne powiedzenie ilustrujące polsko-węgierską przyjaźń mówi o dwóch bratankach. Jest to przyjaźń męska – „i do szabli, i do szklanki”? Jaką rolę w tej przyjaźni odgrywały kobiety i czy możemy mówić o przyjaźni pomiędzy Polkami a Węgierkami? A jeśli istnieje, to na czym bazuje?

Gdy wpisuję w wyszukiwarkę „przyjaźń polsko-węgierska”, tylko jeden motyw dotyczy kobiet. A konkretnie demonstracji solidarnościowej ze Strajkiem Kobiet przed Ambasadą RP w Budapeszcie. Do ponad tysięcznego tłumu przemawiały Polki, Węgierki i pół Polki pół Węgierki, które w przemówieniach nawiązywały do wspólnej sprawy łączącej kobiety z tych krajów, do walki o prawa kobiet. Jak to ujęła węgierska pisarka Éva Péterfy-Novák: „dziś jest ta chwila, że nie ma polskich kobiet, nie ma węgierskich kobiet, są po prostu kobiety – wszystkie razem!”

Marzena Jagielska



FOR: SZABOLCS VOROS/VALASZ ONLINE

SPIS TREŚCI

KALENDARIUM/NAPLÓ:

- 3 Luty
- 4 Február

Z URZĘDU/HIVATALBÓL:

- 6 Maria Felföldi, przewodnicząca OSP Felföldi Mária, az OLÖ elnöke
- 7 Dr Ewa Słaba Rónay, rzeczniczka narodowości polskiej przy ZN Węgier / Magyar Országgyűlés lengyel nemzetiségi szószólója

TEMAT MIESIĄCA: POLSKO-WĘGERSKIE RELACJE

- 9 Jak Polka z Węgierką – wywiad z dr Patrycją Pászt
- 12 Przyjaciele od zawsze, sojusznicy czasami
- 14 Węgierscy trenerzy biało-czerwonych

ZOOM: HANNA KÖVESDI

- 13 Małym Fiatem w samo serce

KULTURA/FILM: MAREK MALDIS 1949–2021

- 18 Filmowa przygoda z Węgrami

OD KUCHNI:

- 21 Tłusty czwartek. Różane nadzieje

POLSKA PARAFIA PERSONALNA:

- 22 Zbiórka na misje w Sudanie Południowym
- 23 Pożegnania

ŻYJ Z PASJĄ:

- 24 Dzień kobiet?

ALICJA W KRAINIE WSPOMNIENI:

- 25 Marcowe świętowanie

OGŁOSZENIA:

- 26 Konkurs FUTUROLAMA
- 26 Konkurs „Być Polakiem”
- 26 Dzień Polonii Węgierskiej



Aktualności

Maria Felföldi, przewodnicząca OSP

ważniejsze, szczęśliwie udało nam się rozwiązać dwa szczególnie palące problemy ostatniego roku.

Po pierwsze, od dłuższego już czasu Ogólnokrajowa Szkoła Polska borykała się z brakiem miejsc dla powiększającej się liczby uczniów. Dzięki porozumieniu z Polskim Instytutem Badawczym i Muzeum, którego siedziba sąsiaduje z budynkiem szkoły, udało się wygospodarować dodatkowe pomieszczenia odpowiednie do prowadzenia zajęć dla dzieci w wieku szkolnym, a także przedszkolnym, co jest niezmiernie ważne, gdyż niebawem przy Ogólnokrajowej Szkole Polskiej otwarte zostanie także przedszkole.

Druga ważna wiadomość to uzyskanie funduszy na zakończenie budowy ośrodka edukacyjno-wypoczynkowego w Balatonboglár. Ponieważ o tym ośrodku, jego nieprostej historii i najbliższej przyszłości krążą sprzeczne informacje, na łamach kolejnych numerów „Polonii Węgierskiej” chcielibyśmy obszerniej przedstawić ten temat.

Sprawą, która bardzo nam wszystkim leży na sercu, a której mimo wysiłków dotąd nie udało się jeszcze doprowadzić do końca, jest uregulowanie statusu prawnego cmentarza i kaplicy w Derenku. Jednak i tu po zmianie oficjalnej kwalifikacji obu tych obiektów widać wreszcie światło w tunelu.

Szanowni Państwo,

Choć życie kulturalne i towarzyskie jest w stanie lekkiego „zamrożenia”, to w Ogólnokrajowym Samorządzie dużo się ostatnio działo. A co naj-



Ogólnokrajowy Samorząd Polski
Országos Lengyel Önkormányzat

HÍREK

Felföldi Mária, az OLÖ elnöke

Tisztelt Olvasók,

Bár a kulturális és társasági élet némiképp „befagyott”, sok minden történt az utóbbi időben az Országos Lengyel Önkormányzatban. A legfontosabb, hogy sikerült megoldást találnunk az elmúlt év két különösen égető problémájára.

Egyrészt, mert az Országos Lengyel Iskola hosszabb ideje teremgondokkal küzdött a növekvő tanulói létszám miatt. Az épület szomszédságában működő Lengyel Kutatóintézet és Múzeummal való megegyezésnek köszönhetően sikerült olyan új helyiséggel gazdagodnia, mely alkalmas nemcsak az iskolás-, hanem az óvodás-korú gyerekek foglalkozásainak megtartására is. Ez azért

rendkívül fontos, mert az Országos Lengyel Iskola keretein belül hamarosan megkezdí működését az óvoda is. A másik fontos hír a balatonboglári képzési- és pihenőközpont építésének befejezéséhez szükséges támogatás megszerzése. Mivel a központtal, szövevényes történetével és közeljövőjével kapcsolatban ellentmondó információk keringenek, a Polonia Węgierska következő számaiban szeretnénk hosszabban körüljárni ezt a témát.

Egyetlen ügy maradt, melyet mindannyian a szívünkön viselünk, ám az erőfeszítéseink dacára sem sikerült eddig pontot tennünk a végére, mégpedig a derenki temető és kápolna jogi státuszának rendezése. A hivatalos besorolásuk változását követően azonban végre látszik már a fény az alagút végén.

Aktualności

dr Ewa Słaba Rónay

Szanowni Państwo,

W poprzednim numerze pisałam, że przedstawię Państwu plany, zadania, jakie chciałabym zrealizować – częściowo odnoszące się do planów dotyczących wszystkich narodowości i związanych z planowanymi ustawami rządu, a częściowo moje zadania związane z naszą narodowością. No cóż, jak to często bywa, człowiek planuje, a życie koryguje nasze zamierzenia.

Obecnie znaleźliśmy się w trzeciej fazie pandemii i związane z tym ostrzeżenia ograniczają naszą pracę i w związku z tym Parlament przedłużył stan zagrożenia na kolejne trzy miesiące.

Dlatego też podobnie jak w ubiegłym roku nie będzie większych obchodów Dnia Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. Do tej pory nie ma jeszcze konkretnych informacji na ten temat.

Z pozytywnych wiadomości pragnę przekazać, że dzięki staraniom sekretarza stanu Miklósa Soltésza, ambasadora Jerzego Snopka, przewodniczącej OSP Marii Felföldi oraz moim otrzymaliśmy informację z Polski o przyznaniu nam dotacji na zakończenie prac budowlanych budynku w Balatonboglár. Cieszę się ogromnie, że w końcu po kilku latach starań zrozumiano, że otrzymane dotacje nie są pieniędzmi wyrzuconymi w błoto, a ośrodek w Balatonboglár służyć będzie całej Polonii.

Obecnie jednym z najważniejszych dotyczących nas tematów prac Komisji Narodowościowej jest nauczanie. Sekretarz stanu Zoltán Maruzsa na pytania narodowości, które prowadzą szkoły uzupełniające – tj. Bułgarów, Greków i Polaków – dotyczące możliwości nauczania on-line dzieci zamieszkałych w miejscach, gdzie nie ma oddziałów szkół narodowościowych, odpowiedział, że na

chwilę obecną nie ma na to zgody, ale po zakończeniu pandemii będzie można powrócić do tematu.

Nauczanie języka polskiego na szczeblu uniwersyteckim, a dokładniej na uniwersytecie ELTE, również boryka się z problemami. Dlatego też na prośbę Pétera Pátrovicsa, kierownika Zakładu Polonistyki, zainicjowałam spotkanie z dziekanem Dávidem Bartusem, w którym oprócz mojej osoby udział wzięli także prof. Jerzy Snopek, Ambasador RP. Tematem rozmów była obecna sytuacja, problemy Zakładu Polonistyki oraz jego przyszłość. Jako podsumowanie obie strony zapewniły, że zrobią wszystko, by zapewnić kadrę wykładowców, odpowiednią ilość studentów oraz by rozpoczęty projekt tworzenia słownika został pomyślnie ukończony.

W ubiegłym roku ze względu na pandemię zamknięte zostały kościoły



i musieliśmy przerwać peregrynację obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Na szczęście w marcu nastąpi kontynuacja wspólnych modlitw przy obrazie, które prowadzone będą do końca sierpnia, a 5 września podczas Kongresu Eucharystycznego – miejmy nadzieję, że się odbędzie – nastąpi zakończenie.

Serdecznie pozdrawiam wszystkich Państwa i życzę dużo zdrowia.



POLSKA DELEGACJA NA UNIwersYTECIE ELTE W BUDAPEŚCIE.

FOT. ŹRÓDŁO FB DR EWY SŁABEJ RÓRAY - RZECZNICZKI NARODOWOŚCI POLSKIEJ NA WĘGRZECH

HÍREK

dr Rónay Słaba Ewa

Az előző számban azt ígértem, hogy bemutatom Önöknek az általam megvalósításra szánt feladatokat, melyek részben valamennyi nemzetiségre és a kormány által tervezett jogszabályokra vonatkoznak, részben pedig kifejezetten a mi nemzetiségünkhöz kötődnek. Mit lehet tenni – gyakran előfordul, hogy az ember tervez, az élet pedig máshogy alakítja a kitűzött célokat.

Jelenleg a vírus harmadik hullámánál járunk, az ebből fakadó óvintézkedések a tevékenységünket is korlátozzák, a Parlament pedig újabb három hónapra meghosszabbította a veszélyhelyzetet.

Ennek következtében a tavalyihoz hasonlóan idén is elmaradnak a lengyel–magyar barátság napjához kapcsolódó jelentősebb rendezvények. Egyelőre még nem ismertek az ezzel kapcsolatos részletek.

A jó hírek között szeretném megosztani, hogy Soltész Miklós államtitkár, Jerzy Snopek nagykövet, Felföldi Mária, az OLŐ elnöke, valamint jómagam erőfeszítéseinek köszönhetően azt az információt kaptuk Lengyelországból, hogy megítélték számunkra a balatonboglári építkezés befejezéséhez szükséges támogatást. Rendkívüli öröm a számomra, hogy több éves igyekezetünknek hála a döntéshozók megértették, hogy nem lesz kidobott pénz a támogatás, a balatonboglári központ a teljes magyarországi lengyelséget szolgálja majd.

A nemzetiségi bizottság munkájának számunkra jelenleg egyik legfontosabb területe az oktatás. A kiegészítő

iskolát működtető bolgár, görög és lengyel nemzetiség kérdéseire, mely az online oktatás lehetőségére vonatkozó azon települések diákjai számára, ahol a nemzetiségi iskolák nem rendelkeznek telephellyel, Maruzsa Zoltán államtitkár azt válaszolta, jelen pillanatban ez nem engedélyezett, de a pandémia végét követően visszatérhetünk a témához.

A lengyel nyelv egyetemi szintű, pontosabban az ELTE-n történő oktatása szintén nehézségekkel küzd. Ezért Pátrovics Péter, a Lengyel Tanszék vezetőjének kérésére találkozót kezdeményeztem Bartus Dávid dékánnal, amelyen rajtam kívül prof. Jerzy Snopek, a Lengyel Köztársaság nagykövete is részt vett. Az egyeztetés tárgya a kialakult helyzet, a Lengyel Filológiai Tanszék problémája, illetve jövője volt. Összegzésképpen mindkét fél megerősítette, hogy mindent el fognak követni a megfelelő tanári- és hallgatói létszám biztosításának érdekében, illetve hogy sikeresen befejeződhessen az új szótár létrehozására irányuló kezdeményezés.

Amikor tavaly a járványhelyzetre való tekintettel bezárták a templomokat, meg kellett szakítanunk a częstochowai Fekete Madonna képmásának imakörútját. Szerencsére márciusban folytatódhat a kegykép előtti, augusztus végéig tartó közös ima, mely szeptember 5-én, a reményeink szerint megrendezésre kerülő Eucharisztikus Kongresszuson fejeződik be.

Szívélyes üdvözetemet küldöm és jó egészséget kívánok mindannyiuknak!



Jak Polka z Węgierką...

O to, czy jest coś, co łączy Polki i Węgierki, pytamy dr Patrycję Pászt, autorkę antologii „Polki: nowe dramaty polskie” („Polkák: új lengyel drámák”).

Z dr Patrycją Pászt rozmawia Marzena Jagielska

Rozgrzewka

Patrycjjo, wiem, że jesteś pół Polką, pół Węgierką. Kto z Twoich rodziców jest z Polski?

Oczywiście mama.

A jak poznali się Twoi rodzice?

To było tak: mój ojciec trenował w klubie sportowym, a jeden kolega z tego klubu korespondował z Polką. To były lata 60., pisanie listów było wtedy bardzo popularne, zwłaszcza w krajach naszego bloku. I ten kolega zapytał mojego ojca, czy może on też miałby ochotę nawiązać taką korespondencyjną znajomość. Mój tato na to: „z Polką, w jakim języku? Nie, to mnie nie interesuje. Daj mi spokój”. Kolega dalej namawiał, żeby zobaczył przynajmniej, jak wygląda, że jest przyjaciółką „jego Polki”, że ma przy sobie zdjęcie. No i kiedy ojciec zobaczył zdjęcie, to koniec. Od razu zapisał się na kurs języka do Instytutu Polskiego. Po trzech latach intensywnej wymiany listów zaprosił mamę na Węgry i tak już zostało. Do dziś są razem. To ten niezliczony wyjątek, który się nie rozwiódł.

To może właśnie te trzy lata korespondencji przyczyniły się do tego? Większą część „emigracji serc” stanowią Polki, które poznawały swoich Węgrów na różnych wyjazdach, na wakacjach, a potem, by kontynuować znajomość, musiały podejmować szybkie decyzje. Takie były czasy. Nie można było ot tak sobie wyjeżdżać.

I wytrwałość mojego ojca. To też muszę dodać.

Polonizacja

Mój ojciec się całkowicie spolonizował. Pierze, myje, zmywa, robi zakupy. (śmiech)

To jest polonizacja?

Ja myślę, że tak. Dużo tych małżeństw rozpada się z powodu ogromnej różnicy mentalnej Polek i Węgielek. I taki Węgier, za którym stoi mama Węgierką, cała ta mentalność węgierska, określająca miejsce kobiety, a przede wszystkim jej funkcje... to potem podświadomie oczekuje od żony, że kolacyjka, że wysprzątane i tak dalej. Nie ma tu miejsca na ambicje kobiet, na to, by mogły się realizować także na innej płaszczyźnie.

A uważasz, że w Polsce jest inaczej?

Tak, uważam, że jest całkiem inaczej. Tylko myślę, że wy tego nie doceniacie, bo myślicie, że i tak macie złe, w porównaniu z innymi krajami. Ale na Węgrzech... no, chyba, że trafi się na taki wyjątek.

Teatr

A skąd Twoje zainteresowanie teatrem?

Może to jest karmiczne? Urodziłam się obok teatru, który wtedy nosił miano Teatru Narodowego, dzisiaj jest to Pesti Magyar Színház i z wyjątkiem kilku lat ciągle tu mieszkam. Na studiach (red. polonistyka, ELTE) moja pani profesor Nina Király, która była znakomitą teatrolożką i w tam-



Dr Patrycja Pászt (ur. 1971) – adiunkt na Uniwersytecie Jagiellońskim, tłumaczka, polonistka, menedżer kultury, założycielka i dyrektorka Centrum Węgierskiego w Krakowie.. Pomysłodawczyni, organizatorka i promotorka kilkuset imprez kulturalnych. Przełożyła ponad 50 współczesnych dramatów polskich na język węgierski (m.in. sztuki Słobodzianka, Mrożka, Schaeffera, Głowackiego, Masłowskiej, Chowaniec, Saramonowicza, Pałygi), redaktorka i tłumaczka dziewięciu antologii współczesnej literatury polskiej.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, Orderem „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, węgierską Nagrodą „Pro Cultura Hungarica”, Nagrodą im. Sándora Hevesiego przyznaną za wybitne osiągnięcia w dziedzinie teatru oraz nagrodą pucharową „Promenada”.

tych czasach dyrektorką Instytutu Teatralnego w Budapeszcie, zapytała mnie, czy nie chciałabym tłumaczyć tekstów o teatrze. Tak się złożyło, że moje pierwsze tłumaczenie literackie też dotyczyło teatru. Był to tekst Jana Kotta, wybitnego polskiego teatrologa, który podsunął mi z kolei mój profesor z Uniwersytetu w Debreczynie, gdzie studiowałam filozofię. Tak więc z dwóch różnych stron dostałam propozycje związane z teorią teatru w Polsce. Przełomem było jednak bezpośrednie spotkanie-praca z Andrzejem Wajdą. Pewnego dnia Nina Király powiedziała mi, że do Buda-

pesztu przyjeżdża Andrzej Wajda, żeby reżyserować „Wesele” w Teatrze Narodowym (tym właśnie, obok którego mieszkam) i zapytała, czy podjęłabym się tłumaczenia podczas prób. Oczywiście, że tak! Miałam wtedy dwadzieścia dwa lata. I to był ten moment inicjacji, kiedy weszłam do środka teatru, tego myślenia teatrem i po prostu się zakochałam. Całkowicie. Potem jeszcze w trakcie studiów zaczęłam pracować w Instytucie Polskim. Ówczesny jego dyrektor Rafał Wiśniewski zapraszał wiele grup teatralnych, a ja pełniłam rolę ich tłumaczki, przewodniczki i asystentki. Ukończyłam też szkołę dziennikarską, która wtedy nazywała się Magyar Hírlap i przeprowadzałam dla różnych czasopism wywiady z goszczącymi tu polskimi reżyserami, dyrektorami, aktorami. To było cudowne. To była miłość od pierwszego wejrzenia, która trwa do dzisiaj.

„Polkák”

Antologia „Polki: nowe dramaty polskie” („Polkák: új lengyel drámák”) ukazała się jesienią 2017 r. To nie jest tylko tłumaczenie wydanej po polsku antologii, ale ty sama dokonałaś wyboru dramatów, a później je przetłumaczyłaś.

Zazwyczaj tak robię z antologiami. Wszystkie moje antologie były autorskie.

Skąd ten tytuł? Czy w węgierskim funkcjonuje słowo „Polka”? Dlaczego nie „lengyel nők”?

Lepiej brzmi! Na Węgrzech nie używa się słowa „Polka”, chyba że w odniesieniu do tańca - który jak wiemy - nie jest polskim tańcem. To był taki mój pomysł, żeby przyciągnąć uwagę. Spodobała mi się też ta konotacja z tańcem, z rytmiką, a także to, że skrót Polski „POL” jest już na początku słowa, jak np. w przypadku galerii „Platan” przy Instytucie Polskim jest „PL”.

Dlaczego Polki i dlaczego dramaty autorstwa kobiet po 2010 r.? Przecież w świecie polskiego teatru jest wiele znanych męskich nazwisk?

Zacznijmy od tego, że moim celem jest promocja najnowszej dramaturgii polskiej. W pierwszej antologii co prawda znalazł się jeszcze Mrożek - wydawnictwo Europa Kiadó powiedziało, że bez Mrożka nie wydadzą - więc ta pierwsza antologia była taka przejściowa. Potem wydałam jeszcze antologię dramatów Tadeusza Słobodzianka, była to w ogóle pierwsza na świecie antologia jego dramatów. Nawet w Polsce nie wydano jeszcze takiego zbioru. Okazało się, że Słobodzianek to megahit. Kontrowersyjna postać w Polsce, ale jako dramaturg jest geniuszem. Przygotowując kolejną antologię pt. „Młody dramat polski” widziałam, że

w Polsce jest mnóstwo bardzo dobrych dramatów pisanych przez kobiety i już wtedy pojawiła mi się myśl, by poświęcić im oddzielne miejsce. Zwłaszcza, że na Węgrzech - mam nadzieję, że się nikt nie obrazi - nie ma znaczących dramaturgów kobiet. Choć w ostatnich latach może trochę się to zmienia. Patrząc na całą historię dramatu węgierskiego, przepraszam, ale nie ma ani jednej kobiety, która pisała dobre dramaty. W ogóle dramat nie jest jakoś bliski duszy węgierskiej - chylę czoła przed wyjątkami - co innego poezja lub proza.

Trudne poselstwo emancypacji

Jak pisałam w przedmowie do „Pollek” trudno być posłem emancypacji wydając osobną antologię dramatów pisanych przez kobiety. Bo co to sugeruje? Kobiety są inne niż mężczyźni? Przecież walczymy o równouprawnienie. Po co oddzielna antologia? Czy jest taka antologia dramatów pisanych przez mężczyzn?

Jest pełno, tylko nie ma dopełnienia, bo po co.

To była taka świadoma decyzja, żeby zwrócić uwagę wyłącznie na kobiety, które piszą dramaty. I zwrócić uwagę na Polki. Tym samym pokazać, że coś całkiem innego dzieje się w Polsce niż na Węgrzech.

PREZENTACJA ANTLOGII „POLKI: NOWE DRAMATY POLSKIE” W TEATRZE IM. JÓZSEFA KATONY.

OD LEWEJ: GÁBOR MÁTÉ, PATRÍCIA PÁSZT, ANNA WAKULIK, JACEK KOPCIŃSKI – POLKÁK, 2017



Dlaczego tak Ci zależało, by pokazać Polki?

Chciałam zainspirować Węgierki. Chciałam pokazać, że można inaczej, że jako kobieta możesz mieć ambicje, że wybór nie jest czarno-biały. Możesz się dobrze ubrać, możesz korzystać z usług fryzjera, możesz się spełniać zawodowo i mieć rodzinę. To wszystko razem jest możliwe. A nie „albo-albo”. W tej antologii oczywiście dramaty są bardzo ważne, ale istotna jest też przedmowa, w której dokonuję analizy tego stanu rzeczy. Znowu te skrajne wizje węgierskie, że jak ambitna kobieta, to „kékharisnyás” (wymancypowana intelektualistka, tzw. „błękitna pończocha”) albo wróg. Tu jeszcze wciąż pokutuje przekonanie, że kobieta, która spełnia się zawodowo, atrakcyjnie wygląda, to pewnie nie założy rodziny, a jak już, to będzie złą matką, nie będzie służyć mężczyźnie. Moim celem było otworzyć okno, pokazać inne schematy.

Powiało zgrozą. Otwierasz polskie okno, by wpuścić świeże powie-trze na Węgry? Myślę, że w Polsce nie jest tak różowo, jeśli chodzi o sprawy kobiet.

No wiesz, jeśli porównasz z Węgrami, to macie luksus. Jeśli z innymi krajami, np. z Niemcami, to jest jeszcze trochę do przepracowania. Gdybym była pół Niemką, to zapewne pisałabym o kulturze niemieckiej. A że jestem pół Polką, to pokazuję Polskę. Zwłaszcza, że jest tam fajny model, to dlaczego nie?

Fajny model? Zwłaszcza teraz po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, w obliczu Strajku Kobiet?

To znowu jest inna kwestia. Na ten temat też mam inne zdanie. Świat myśli schematami. Jeśli jesteś feministką, jeśli walczysz o emancypację, to od razu w pakiecie dostajesz naklejkę, że popierasz aborcję. A przecież możesz mieć inne zdanie. Wypraszam sobie gwizdanie w parlamencie i gadanie głupot na temat kobiet. Wypraszam sobie wysłuchiwanie od dzieciństwa durnych kawałów o mojej kobiecości. Ale nie sądzę, że to upoważnia do odbierania

zarodkowi prawa do życia. I to nie chodzi o kobiety, nie chodzi o płęć. Jeśli mężczyzna mógłby rodzić, to też nie dotyczyłoby tylko jego. Dlatego te ruchy kobiece, które walczą o możliwość aborcji, nie są mi bliskie. Tu filozoficznie się nie zgadzamy. Wszystkie nurty mają swoje dobre i złe strony, a jako że ukończyłam filozofię, to staram się wybierać ze wszystkiego tylko to, co uznaję za dobre.

Strajk Kobiet walczy o prawo do własnej decyzji, nikt nie mówi, że aborcja jest dobra.

Samodecydowanie według mojej opinii jest przed zajęciem w ciąży. Kto jest w stanie zdefiniować, w którym momencie zaczyna się życie ludzkiej istoty? W którym momencie zaczynamy mieć prawo do własnej decyzji i kto powalczy o prawo do własnej decyzji zarodka?

Różne są sytuacje. Ja nie chciałabym za nikogo w tych kwestiach decydować i myślę, że każdy sam powinien mieć możliwość wyboru, zgodnie ze swoimi przekonaniem i sytuacją, a nie w imię ideologii.

Zgadzam się. Nie róbmy z tego ideologii.

Siła rażenia

Przygotowując się do dzisiejszego spotkania, przeglądając antologię dramatów Polek tak sobie pomyślałam, że ten zbiór może mieć o wiele większą siłę rażenia niż wyjście na ulicę.

Możliwe. Nie wiem. W Polsce jeszcze nie wyszła taka antologia, prawda?

Nie widziałam.

No właśnie.

Tematy, które te utwory poruszają, są nadal bardzo aktualne. W obecnym kontekście protestów kobiet nabierają wręcz większego znaczenia.

A tu wychodzi moja cecha filozofa: zawsze staram się być obiektywna.

Wybrałam różne dramaty, by pokazać nie własne zdanie, ale to, co teraz nurtuje Polki. Te dramaty były bardzo dobrze przyjęte w Polsce, nagradzane, wyróżniane, właśnie też przez to, że bardzo dobrze pokazywały, jakimi tematami żyją dziś kobiety w Polsce. Ale na Węgrzech też, tylko Węgierki o tym nie pisały.

Polka Węgierka dwie siostry?

Mówimy często o przyjaźni polsko-węgierskiej, która wydaje się być przyjaźnią męską: „i do szabli, i do szklanki”. A jak jest z kobietami? Czy widzisz jakąś nić przyjaźni, sympatii między Polkami a Węgierkami?

Szczerze? Zero. Tu jest chyba największa przepaść. To, co się odbywa między węgierską teściową a polską synową, najcudowniej przedstawia tę genetyczno-historyczno-mitologiczną przepaść, która rozciąga się pomiędzy tymi dwoma narodami.

Nie sądzisz, że ta męska przyjaźń polsko-węgierska, która jest coraz bardziej instytucjonalizowana i rozgrywana politycznie, wyklucza kobiety?

Nie. Myślę, że chodzi tu o coś innego, o zdecydowanie inną mentalność. Bardzo dużo Polek już jest w polityce. Może się to więc przekształcić w przyjaźń pomiędzy Polkami a Węgrami, ale że Węgierki nie będą miały nic z tym wspólnego, to pewnie. (śmiej)

Ale dlaczego?

Może to teraz moje geny węgierskie się odzywają z tym pesymizmem, który my oceniamy jako realizm. Mam bardzo sceptyczne zdanie na temat rozwoju naszych narodów. Nie wyobrażam sobie, że tak łatwo można by odciąć tysiącletnie korzenie patriarchy. Za mojego życia na pewno nie. Może będzie to robione na pokaz, na zewnątrz. Takie powierzchowne działania jak np. zachowanie parytetów, za które zbiera się punkty w UE, to jeszcze jestem

w stanie sobie wyobrazić, ale żeby to przedostało się głębiej, pod skórę, w to nie wierzę.

Może to taki proces jak w przyrodzie, nic nie rodzi się nagle, potrzeba dużo czasu, by coś dojrzało. Istotne jest to, czy widzisz, żeby gdzieś to dzisiaj w tej mentalności kiełkowało?

Nie.

Czyli Węgieńki czują się w tej roli dobrze?

Tak, ogólnie tak. Albo nie są świadome tego, w czym żyją, jaka mentalność kryje się w głębokich warstwach obyczajowości. Jest pewna niezadowolona część społeczeństwa, składająca się głównie z ludzi dobrze wykształconych, która ma świadomość tego, co dzieje się w naszej kulturze. I nie mówię teraz o ostatnich 10 latach. Zawsze była taka warstwa, która dostrzegała zasadnicze różnice pomiędzy mentalnością zachodnią a wschodnioeuropejską. Ile sztuk, dzieł powstało na ten temat – świetnie tę problematykę odzwierciedla choćby rockopera „István, a király”.

Ale bądźmy szczerzy względem historii – albo, jak kto woli, realistyczni – i zobaczymy, czy na przykład ta warstwa potrafiła w ostatnim trzy-

dziestoleciu wykorzystać tę wielką szansę, jaką dała transformacja, żeby zmienić wszystko, zbudować od podstaw, zrobić cud jak Wy nad Wisłą, ale też np. Finowie nad... nie wiem, co w Finlandii płynie.

(pierwsze skojarzenie wódka, po konsultacji z wujkiem Google rzeka Van-taa)

Czy to zostało wykorzystane? W takiej dobrej koniunkturze, która była po zmianie systemu, przy tej energii społecznej. Jeśli na własnej skórze przez trzydzieści lat się doświadcza, w jaki sposób zostało to całkiem zaprzepaszczone, to trudno stwarzać sobie jakiejkolwiek nadzieję, że ten rozwój kiedykolwiek nastąpi.

Róbmy swoje

Ja robię swoje, bo chcę pokazać, że gdzie indziej jest inaczej. Żeby nie można było powiedzieć „ale my nic o tym nie wiedzieliśmy”.

I tak, jest taka tendencja, że Polki są megaaktywne we wszystkich dziedzinach życia. Mają świetne osiągnięcia w życiu sportowym, naukowym, artystycznym, rodzinnym. Dlatego chciałam pokazać „Polki”, bo wydaje mi się, że kobiety tak naprawdę mają bardzo duży wpływ na to, jak naród się rozwija, na jego men-

talność. A fakt, że Węgieńki nie biorą aż tak czynnego udziału w życiu, jak Polki, oznacza, że są tak samo – albo nawet bardziej – odpowiedzialne za obecną sytuację.

Temat, o którym rozmawiamy, istnieje według mnie na trzech płaszczyznach: narodowej, grupowej i indywidualnej. Ja dodaję swoje trzy grosze, bo wierzę, że nawet jeżeli dotrze tylko do jednej osoby, to już było warto. Miałam dużo takich sytuacji: „O, Patrycjjo, wywiad z Tobą po ukazaniu się „Polek”, bardzo mi pomógł lepiej zrozumieć siebie”. Jeśli komuś otworzy się w głowie jakieś małe okienko na nowy świat, zmieni choć trochę jej lub jego spojrzenie, to już było warto. Już można dodać ten kolejny milimetr w tej totalnej całości. A czy ta całość się zmieni? Nie wiem. Myślę, że możemy się przyczynić do wielu zmian na płaszczyźnie indywidualnej. Największa walka powinna być toczona nie z innym narodem, nie z politykami, z drugim człowiekiem, ale ze sobą. Przede wszystkim powinniśmy zacząć od siebie. Najpierw trzeba nauczyć się wygrywać ze sobą, ze swoimi słabościami.

I tu mamy całkowitą wolność.

Tak. Nie ma więc żadnych wymówek.

Dziękuję serdecznie za rozmowę.

Przyjaciele od zawsze, sojusznicy czasami

W lutym obchodziliśmy 30-lecie Grupy Wyszehradzkiej, powołanej w 1991 roku organizacji międzynarodowej, łączącej Czechy, Polskę, Słowację i Węgry. Grupa już dawno spełniła swoje cele: wszystkie tworzące ją kraje weszły do zachodnich struktur międzynarodowych, a dziś – mimo wątpliwości mieszkańców – należą do najbardziej rozwiniętych regionów świata i reprezentują blisko współpracujący ze sobą blok państw.

Śladami królów

Organizacja narodziła się w Wyszehradzie nad Dunajem 15 lutego 1991 roku jako Trójkąt Wyszehradzki. Powołali ją prezydenci Czechosłowacji i Polski: Václav Havel i Lech Wałęsa oraz premier Węgier József Antall. Przywódcy nawiązali tym samym do średniowiecznych spotkań królów czeskich, polskich i węgierskich na wyszehradzkim zamku. Później – po aksamitnym rozwodzie Pragi



i Bratysławy – Trójkąt przekształcił się w Grupę Wyszehradzką, nazywaną również V4, a wiążącą interesy czterech państw Europy Środkowej.

Swego czasu Grupa była przykładem współpracy i integracji, służącej wiel-

kim celem, gdzie wszyscy członkowie wzajemnie wspierali się i mobilizowali. To właśnie interwencja Czech, Polski i Węgier na Zachodzie pomogła Słowakom nadrobić stracone pod populistycznymi rządami Vladimíra Mečlara lata 90. i doprowadziła do rozszerzenia Unii Europejskiej w 2004 roku o wszystkie państwa V4, bez wyjątków i opóźnień.

Dziś jednak co rusz istnienie organizacji jest poddawane w wątpliwość, gdyż nie służy długofalowym interesom państw Europy Środkowej, ale doraźnym potrzebom władz w Bratysławie, Budapeszcie, Pradze i Warszawie. Zwłaszcza, gdy trzeba sprzeciwić się w Brukseli.

Pokaz siły sojuszu środkowoeuropejskiego można było zaobserwować najwyraźniej w czasie kryzysu migracyjnego w 2015 roku, gdy organizacja postawiła się unijnej polityce i nie wsparła krajów południa Europy w sytuacji wzmożonego napływu uchodźców z Azji i Afryki. Wówczas wewnętrzne interesy Czech, Polski, Słowacji i Węgier oraz niezrozumienie globalnych zjawisk przeważyły nad polityką całej Unii, a z niegdysiejszych liderów pogłębienia europejskiej integracji uczyniły jej głównych przeciwników.

Jednogłośnie sprzeciw Grupa co rusz wyraża też w stosunku do zwiększenia ambicji klimatycznych Unii, nawet jeśli to mieszkańcy Europy Środkowej mają ponieść największe konsekwencje zaniedbań w obszarze klimatu i środowiska oraz spowolnienia zielonej transformacji.

Lepiej niż kiedykolwiek

Obecna rocznica wywołuje też inną refleksję. Uświadamia przede wszystkim, jak wyjątkowe stosunki panują między wszystkimi krajami Europy Środkowej i jak wysoki poziom życia osiągnęli w ostatnim ćwierćwieczu jej mieszkańcy. Jeszcze nigdy bowiem w historii ludziom w tym regionie nie żyło się tak bezpiecznie i dobrze. Nie ma większych zatargów, jasny jest ogólny kierunek i dążenia wszystkich członków Grupy. Czasem tylko państwa konkurują między sobą o inwestycje gospodarcze, lecz ta rywalizacja ma raczej mobilizujący charakter i przynosi korzyści obywatelom.

Śmiem również twierdzić, że jeszcze nigdy w historii tak dobre stosunki nie panowały między Polską a Węgrami. Nie mam na myśli osi Budapeszt – Warszawa, łączącej chwilowo rządy węgierskiej i polskiej stolicy, ani sympatii, którą od wieków darzą się mieszkańcy obu krajów. Podkreślam tu raczej dość oczywisty fakt, że Polacy i Węgrzy nie są w żaden sposób ze sobą skonfliktowani, nie mają niezagojonych ran czy żalów o różną interpretację dziejów. Czegoś, co np. wciąż burzy stosunki z różnymi naszymi sąsiadami w Europie: Ukraińcami, Czechami, Słowakami, Białorusinami, Litwinami, Rumunami, Niemcami czy Rosjanami.

Poza wspólną historią szukamy dziś nowych wyzwań, które jeszcze bardziej mogłyby zbliżyć nasze państwa. Rozważa się budowę kolei dużych prędkości z północy na południe, dróg jak Via Carpathia, połączeń infrastruktury gospodarczej, bliższą współpracę w dziedzinie technologii cyfrowych. A to, że wszyscy jesteśmy członkami Sojuszu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej oraz Grupy Wyszehradzkiej, każe nam wszystkie kwestie łączyć razem, w porozumieniu, przez dialog. To czyni naszą współpracę wyjątkową.

Wspólna przyszłość

W kontekście zbliżającego się Dnia Przyjaźni Polsko-Węgierskiej, obchodzonego 23 marca, nasuwa się jeszcze jedna myśl: jak dalej chcemy budować naszą wspólną przyszłość? Czy będziemy dążyć tylko do własnych korzyści, czy uszanujemy też wrażliwość innych narodów i ludów, z którymi dzielimy nie tylko kontynent, ale i całą planetę?

Lecz co najważniejsze, czy nauczeni własnym trudnym doświadczeniem z XX wieku, które przekuliśmy na niebывały sukces w postaci dołączenia do klubu najzamożniejszych i najbardziej rozwiniętych państw globu, będziemy potrafili podzielić się tym, co mamy z innymi? Syryjskie Aleppo wygląda dziś jak Warszawa w 1944 r. lub Budapeszt w 1956 r. Czy znów, gdy zajdzie potrzeba, ludziom uciekającym przed wojną powiemy, by wracali do siebie, czy też pozwolimy im schronić się choć na chwilę w naszym małym, bezpiecznym świecie?

Nasze dobre stosunki mogą posłużyć poprawie losu ludzi, którzy dziś żyją w niestabilnym i chaotycznym otoczeniu. Mogą być przykładem, jak kraje od tysięcy lat żyjące w swym sąsiedztwie tworzą wspólną przestrzeń i razem stają wobec wyzwań współczesności.

Musimy zatem zastanowić się, czy my – Polacy i Węgrzy – chcemy zamknąć się w twierdzy, co może być chwilowe i złudne, czy też dać coś od siebie, zaryzykować i pomóc innym budować dobrobyt i bezpieczeństwo, co może przynieść o wiele trwalsze korzyści.

Kiedyś naszym marzeniem było dojść na Zachód, w czym ogromne zasługi ma Grupa Wyszehradzka. Kiedy już tam doszliśmy, dlaczego mamy blokować drogę innym?

Michał Zabłocki

Michał Zabłocki (ur. 1978) – dziennikarz, pisarz i aktywista środowiskowy; w latach 2010-2012 korespondent PAP w Pradze i Bratysławie, pasjonat Europy Środkowej. Autor książki „To nie jest raj. Szkice o współczesnych Czechach”. Obecnie dzieli życie między Warszawą a Budapeszt.

Węgierscy trenerzy biało-czerwonych

Polsko-węgierskie relacje widoczne są także w historii polskiej piłki nożnej. Graliśmy razem z Węgrami, ale też Węgrzy kilkakrotnie byli trenerami polskiej reprezentacji.

W tym roku mija dokładnie sto lat od pierwszego międzypaństwowego spotkania reprezentacji Polski w piłce nożnej. Tak się złożyło, że 18 grudnia 1921 r. nasz pierwszy mecz graliśmy w stolicy Węgier z bratankami, którzy przyjacielsko dokopali nam 1:0. Od tego czasu kadrę biało-czerwonych trenowało pięciu węgierskich szkoleniowców, którzy z polską drużyną rozegrali w sumie 7 meczów: 4 razy przegrywając oraz 3 razy remisując, tracąc przy tym 12 bramek.

Co ciekawe, reprezentację Polski w jej pierwszym międzypaństwowym meczu prowadził... węgierski szkoleniowiec Imre Pozsonyi, który po wyjeździe z Polski był jeszcze między innymi trenerem FC Barcelona. Pierwszą rozgrywkę w historii biało-czerwoni przegrali z wynikiem 0:1. Pomimo tego spotkanie z Węgrami uznano za sukces polskiej piłki. 21 osób ekipy (13 piłkarzy oraz działacze i dziennikarze) do Budapesztu dotarło pociągiem z Krakowa

po 36 godzinach podróży z przystankami. Najpierw czescy celnicy nie chcieli przepuścić... kosza z prowiantem dla drużyny. Ulegli dopiero wtedy, gdy polscy piłkarze zadeklarowali zgodnie jak jeden mąż, że są gotowi skosztować całą żywność na miejscu. Później z powodu mrozu zepsuła się lokomotywa i w efekcie ekipa polska zamiast całej doby, spędziła w podróży wagonami trzeciej klasy (najtańsze bilety) w sumie 36 godzin. Piłkarze, których na dworcu witał ówczesny ambasador w Budapeszcie Jan Szembek, zamieszkali w hotelu Astoria przy ul. Rakoczego. 18 grudnia na stadionie Hungaria ich zmagania z Węgrami zakończyły historyczną, pierwszą utratą gola, oglądało osiem tysięcy widzów.

Trzy lata później, w 1924 roku szkoleniowcem reprezentacji został Gyula Bíró, który wcześniej trenował Makabi Kraków. W węgierskich klubach jako zawodnik grał praktycznie na wszystkich pozycjach piłkarskich, włącznie z bramką! Z kolei swój ostatni mecz międzypaństwowy przed wybuchem II wojny światowej biało-czerwoni także rozegrali z Madziarami. Było to spotkanie towarzyskie w Warszawie na stadionie Wojska Polskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego 27 sierpnia 1939 roku. Wówczas Polacy wygrali z Węgrami – ówczesnymi finalistami mistrzostw świata z 1938 roku – aż 4:2! Triumf drużyny polskiej oglądało na trybunach 20 tysięcy kibiców.

Po wojnie Polski Związek Piłki Nożnej jeszcze trzy razy sięgał po węgierskich trenerów. István Szeder-Seid poprowadził reprezentację Polski w dwóch meczach, oba remisując. Zasłynął tym, że opracował własny projekt butów piłkarskich, ponieważ uważał, że te, w których grają polscy piłkarze, są złej jakości. Trener Szeder-Seid, z którym porozumiewano się po słowacku (pracował w Czechosłowacji wiele lat), narzekał też

na brak ciepłej wody i masażystów oraz dziwił się, że Polacy niewiele trenują. Natomiast kolejny szkoleniowiec biało-czerwonych Tivadar Király, jeden ze współpracowników Gusztáva Sebesa, dał się zapamiętać jako ten, który pomimo żądania ze strony kierującego polską ekipą na Igrzyskach Olimpijskich w Helsinkach w 1952 roku, nie oddał olimpijskiego garnituru. W dwóch meczach trenowana przez Király'a drużyna straciła aż sześć bramek. Ostatnim jak dotąd węgierskim szkoleniowcem polskiej reprezentacji był Andor Hajdú, pod wodzą którego Polacy rozegrali tylko jeden towarzyski mecz remisując 8 sierpnia 1954 roku w Warszawie z Bułgarią 2:2.

Przed drużynami wiecznych bratanków kolejne historyczne spotkanie na boisku. A zatem: „Polska! Biało-czerwoni!” oraz „RIA, RIA, Hungaria!” Niech 25 marca w Budapeszcie wygra lepszyl

Robert Rajczyk

Korzystałem z: www.laczynaspilka.pl; Paweł Czado, „Zagraniczni trenerzy reprezentacji Polski”, „Interia Sport”; „Przegląd Sportowy”, nr 69/1939 oraz nr 32/1921.

25 marca 2021 roku reprezentacje Polski i Węgier znowu zmierzają się w Budapeszcie. Tym razem wynik meczu, który rozegrany zostanie na Puskás Ferenc Aréna, może zdecydować o tym, która z drużyn zagra w mistrzostwach świata w Katarze w 2022 roku. Zdaniem Piotra Koźmińskiego, dziennikarza Sportowych Faktów WP.pl, węgierska piłka powoli odradza się z kryzysu, w ostatnich latach poczynione zostały znaczne inwestycje w infrastrukturę piłkarską oraz szkolenie młodzieży, ale wciąż daleko jej do fenomenu tzw. Złotej jedenastki (Aranycsapát) – jednej z najsilniejszych drużyn w historii futbolu pod wodzą Gusztáva Sebesa i z najlepszym napastnikiem w historii węgierskiej piłki, Ferencem Puskásem z klubu Honvéd Budapest w składzie.



MECZ POLSKA-WĘGRY W WARSZAWIE 27.08.1939 R.
OSTATNI MECZ REPREZENTACJI POLSKI PRZED II WOJNĄ ŚWIATOWĄ

Małym Fiatem w samo serce

Hanna Kövesdi, przewodnicząca Samorządu Polskiego w Veszprém uhonorowana Nagrodą Gizeli za 2020 rok.

Z Hanną Kövesdi rozmawia Małgorzata Takács

Haniu serdecznie gratulujemy nagrody, a przy okazji mamy miłą okazję do porozmawiania. Powiedz, kiedy rozpoczęła się Twoja przygoda z Węgrami? Czy to była świadoma decyzja?

Przyjechałam w 1969 roku na studia politechniczne i nie, nie sądziłam, że zostanę tu na tak długo. A początkiem wszystkiego było ogłoszenie o studiach zagranicznych (w krajach byłego RWPG), które przeczytałam na drzwiach Politechniki Warszawskiej podczas egzaminów wstępnych. Oferowano wyjazd do kilku miast i ja, na zasadzie selekcji, dokonałam wyboru. Do ZSRR – oczywiście nie, do NRD – też nie, do Bułgarii – daleko, a i Czechosłowacja też nie wydała mi się atrakcyjna. Ale za to Budapeszt, Paryż Europy Środkowo-wschodniej, jak mówili znajomi moich rodziców, jak najbardziej tak.

Logika prze wszystkim

Nie bałaś się trudnego języka?

Nie myślałam o tym. Wyobraź sobie, że jeszcze w Warszawie mieliśmy kilkutygodniowy kurs językowy, tzn. sprawdzano, czy mamy dryg do języków. Wkuwaliśmy po 50 słówek dziennie i wybrano najlepszych. Już po przyjeździe do Budapesztu trafiłam oczywiście na rok do Instytutu Przygotowawczego, w którym poznałam przede wszystkim tzw. „kuchenny” węgierski, a potem przyszedł czas na język techniczny. I z tym już nie było tak łatwo. Rozpoczęłam studia na wydziale chemii i sterowania systemami (dziś jest to informatyka) w Veszprém. Na pierwszym roku przepisywałam wieczorami notatki z zajęć i słownictwo, żeby przynajmniej wiedzieć, o czym jest mowa. I tu muszę przyznać, że Węgrzy bardzo nam pomagali, a było

nas sześcioro z Polski. Czy pamiętasz polski komputer Odra?

Oczywiście, zajmował kilka pomieszczeń.

No właśnie, i my mieliśmy dostęp do jednego jedynego komputera, a trzeba wiedzieć, że uczyliśmy się jeszcze bez podręczników. Nasze ćwiczenia wyglądały tak, że pisałam program, robiłam wydruk na perforowanej karcie i zanosila do pani obsługującej komputer, która wkładała kartę i wtedy okazywało się, czy program działa. Jak był błąd, to zaczynałam od nowa.

Czy to oznacza, że w tym czasie tylko się uczyliście?

A skąd! To były cudowne lata. Była i nauka, i imprezy i liczne wyjazdy. Wtedy na naszej uczelni były też dość liczne grupy Wietnamczyków, Rosjan i Arabów. Podczas, gdy Węgrzy w przerwach wiosennych i jesiennych jechali do domów, my – z wiadomych przyczyn – mieliśmy organizowane zwiedzanie Węgier. Tak, to było fajne życie...

A czy ktoś jeszcze z waszej szóstki został w Veszprém?

Nie. Natomiast w Budapeszcie mieszka moja koleżanka, przyjaciółka jeszcze z akademika, Marysia Sebestyénne Murasiewicz, z którą mam bardzo bliski kontakt.

Czyli jesteś pionierką informatyki na Węgrzech?

Można tak powiedzieć. W Veszprém UNESCO miało Centrum Technologii Nauczania (National Center for Educational Technology), gdzie szkolono informatyków, których zadaniem było przekazanie wiedzy komputerowej nauczycielom szkolnym.



***Nagroda Gizeli** przyznawana jest przez władze miasta Veszprém od 1992 roku za zasługi na polu tworzenia i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego i sztuki oraz za rozsławianie dobrego imienia miasta. Zwyczajowo nagroda przyznawana jest podczas Dni Gizeli, które organizowane są w maju.*

W 2020 roku ze względu na pandemię Dni Gizeli nie odbyły się, a kameralna uroczystość miała miejsce w grudniu. Nagrodę przekazał prezydent miasta Gyula Porga. Hanna Kövesdi jest pierwszą Polką uhonorowaną tą nagrodą.

A co było takiego fascynującego w tych studiach?

Logika. To logika jest fascynująca. Kiedy pracujesz z komputerem, to przy błędnym kodzie poda ci informację „error” i nie ma dyskusji.

Ile osób wejdzie do malucha?

Czy to wtedy poznałaś na uczelni przyszłego partnera na życie?

Wtedy, ale nie na uczelni. Już w wieku 17 lat miałam prawo jazdy i moi rodzice kupili mi Fiata 126, czyli malucha. Był to pierwszy „maluch” na Węgrzech (!) i muszę przyznać, że wzbudzał niemałą sensację. Najczęściej zatrzymywała mnie milicja, żeby sprawdzić, jak można się w nim zmieścić. Ale auto to nie tylko przyjemność, ale również i wizyty

w serwisie. I właśnie w takim serwisie pewien bardzo przystojny Węgier zaopiekował się najpierw moim samochodem, a potem mną.

Rozumiem, że po studiach zapadła decyzja o ślubie i pozostaniu w Veszprém? A co na to rodzice? Jesteś jedynaczką, więc chyba mieli obawy.

Postanowiliśmy się pobrać, ale najpierw musiałam wrócić do Warszawy i odpracować (2 lata) moje stypendium. Dopiero potem był ślub, a nawet dwa: cywilny na Węgrzech i kościelny w Polsce. A co na to rodzice? I mama, i tata byli bardzo zapracowanymi lekarzami w Warszawie, a i ja od czasów szkoły średniej byłam poza domem, więc nie przeszkadzało im, że zostanę daleko. Zresztą pojęcie „daleko” jest względne. Ja uważam, że odległość do 800 km można pokonać samochodem, a większą – samolotem. A skoro samolot, to czy nie wszystko jedno, ile godzin trwa podróż? Jedna z moich córek mieszka w Barcelonie, więc wiem, jak to jest.

Ogórkowa i faworki

Wspomniałaś o córce, więc porozmawiajmy o rodzinie, bo ta jest dość liczna.

Tak, mam syna i trzy córki. Starsze rodzeństwo – Jasiek i Kasia – już od lat pracują. Syn w Budapeszcie, a Kasia właśnie w Hiszpanii. Młodsze córki – Annamaria i Julka – skończyły studia i mieszkają w Budapeszcie. Anna jest lekarzem, a Julka specjalistką od marketingu. Tu muszę wspomnieć, że zawsze mogłam liczyć na pomoc męża (i pierwszego, i drugiego), bo wychować taką gromadkę to spore wyzwanie.

A jak wyglądały kontakty z dziadkami, z Polską?

Cały czas były bardzo intensywne. Wszystkie święta spędzaliśmy razem, a latem dzieci jechały do dziadków do Żyrardowa, gdzie chodziły do polskiego przedszkola. Nie znały piosenek, wyliczanek czy powiedzonek swoich polskich rówieśników, więc miały okazję nauczyć się cze-

gość nowego, a po powrocie do domu podśpiewywały sobie „Jedzie pociąg z daleka”.

A na koniec wakacji wszyscy jechaliśmy do Ustki, co przez lata stało się naszą tradycją. (Po latach przerwy w ubiegłym roku pojechaliśmy z dziećmi w taką podróż sentymentalną i było cudownie.) Dzieci znały język polski na poziomie bardzo dobrym i już nie raz okazało się, że przydał się im w życiu zawodowym. Podam przykład Kasi, która trafiła na Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego bez kursu językowego! Skończyła kierunek Stosunki Międzynarodowe i po pracy w Irlandii, Anglii i Francji znalazła dla siebie miejsce w Barcelonie. Oczywiście język hiszpański też zna.

Czas spędzony w Polsce zaowocował też zamiłowaniem dzieci do polskiej kuchni, którą nadal lubią. A ja, kiedy tylko mogę, to podrzucam im obiady czy słodkości. Szczególnie lubią zupy, kasze, surówki, pierogi, serniki, pączki i faworki. Nawet mój trzyletni wnuk!

Czwórka dzieci to nie przelewki. Cały czas pracowałaś zawodowo?

Tak, i jeszcze „po drodze” skończyłam zaoczne studia ekonomiczne (na wypadek, gdyby nie było pracy dla wielodzietnej matki-informatyczki). Ale na szczęście zawsze pracowałam w zawodzie, aż do emerytury, na którą odeszłam jako operator sieci w Urzędzie ds. Zatrudnienia.

Polska to nie tylko Bem i Batory

Opowiedz nam, kiedy zainteresowałaś się samorządami?

Kiedy moi rodzice przeszli na emeryturę, to zamieszkali z nami w Veszprém. Niestety, już odeszli, a w tym samym czasie ja zakończyłam karierę zawodową. W 2002 roku Danuta Wyka Zömbikné, która prowadziła wcześniej nasze sobotnio-niedzielne szkółki i spotkania klubu polskiego, doprowadziła do powstania



Samorządu Polskiego w Veszprém. Obecnie ja pełnię funkcję przewodniczącej, a w zarządzie mamy aż 5 osób, bo bardzo dużo wyborców się zarejestrowało. Wydarzenia organizowane przez nasz samorząd przyciągają bardzo wielu mieszkańców. Powodem tego są moje szerokie znajomości w mieście – przecież mieszkam tu od wieków –, a jako matka czwórki dzieci znam wielu rodziców, mam znajomych ze studiów, z pracy i sąsiadów. Tym samym prowadzenie samorządu oznacza dużą odpowiedzialność, bo naszą pracę ocenia całe miasto, moi znajomi, głównie Węgrzy.



A jak układa się współpraca z lokalnymi instytucjami?

Jesteśmy w komfortowej sytuacji, gdyż możemy liczyć na wsparcie lokalnych władz samorządowych i instytucji kultury. Na przykład prezydent miasta raz w roku udostępnia nam nieodpłatnie piękną salę koncertową „Hangvilla”, w której organizujemy koncert z okazji Święta Niepodległości. Ale mamy też przyjazne dusze w Muzeum im. Dezső Laczkó i w Centrum Kultury Agora. Najlepiej tę współpracę było widać w największym – jak do tej pory – projekcie, a mianowicie w 2018 roku, kiedy Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej był obchodzony w Veszprém. Co tam dzień, cały tydzień! I to z udziałem najwyższych władz obu państw. To było dla naszego samorządu duże

wyzwanie, ale zorganizowaliśmy trzy imprezy samodzielnie, a w kilku partycypowaliśmy. I chyba bardzo dobrze się udało.

Co Wasz samorząd daje lokalnej społeczności?

Do tej pory Węgrzy, w rozmowach na tematy polsko-węgierskie, znali Bema i Batorego, a teraz wiedzą o wiele więcej o kulturze, historii i naszych świętach narodowych. Bardzo dużo dał wspomniany Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. Prowadzimy też oddział szkoły polskiej. Jest to zasługa przede wszystkim Lucyny Światłoń Szabados. I tak, jak pozostałe narodowości: Ukraińcy, Ormianie, Niemcy i Romowie, stanowimy barwny punkt na mapie tego wspaniałego miasta.

Marzenia w pięknych okolicznościach przyrody

Wspaniałe miasto?

Tak, bo jest urocze, bogate w zabytki i wszędzie mamy blisko: nad Balaton – przysłowiowy „rzut beretem”, na spacer w góry Bakony, czy w austriackie Alpy na narty – również. A ostatnio mamy pod bokiem piękne tereny dla narciarzy w Eplény. Cała moja rodzina jeździ na nartach, więc dla nas to bardzo ważne.

A jakie przewodnicząca Samorządu ma marzenie?

W roku 2023 – jeżeli nic się nie zmieni – Veszprém będzie Europejską Stolicą Kultury razem z Timișoarą (Rumunia) i Elefsiną (Grecja). Jest to wielki projekt z wielkim budżetem, promujący przede wszystkim Węgry. Przygotowania trwają już od jakiegoś czasu, i te inwestycyjne i organizacyjne. Chciałabym – na przykładzie Wrocławia 2016 – włączyć się z programem narodowościowym i postawić na cały rok pawilon polski. A uwieńczeniem mógłby być koncert zespołu „Mazowsze” lub „Śląsk”. Ale sami nie sprostamy takim planom. Tutaj potrzebne są wiążące decyzje dotyczące współfinansowania wyższego szczebla. Czasu nie zostało wiele, ale takiej okazji nie można nie wykorzystać.

Dziękuję za rozmowę i życzę, żeby znalazł się partner lub sponsor do sfinalizowania twoich planów.

Samorząd Polski w Veszprém

Samorząd działa od 2002 roku, a od 2004 r. istnieje też oddział Ogólnokrajowej Szkoły Polskiej. Samorząd organizuje wyjazdy do Polski i mimo że największą sympatią cieszy się Kraków i Zakopane, to byli w Warszawie, w Częstochowie, w górach Świętokrzyskich, a nawet w Trójmieście oraz w mieście partnerskim – Tarnowie. Obchodzone są nasze święta narodowe i ważne daty z historii Polski. Ważne są też spotkania nawiązujące do naszych tradycji, wśród przyjaciół lub w szerszym gronie. Członkowie stawiają na organizację wydarzeń większych, bardziej spektakularnych, które zostaną zauważone przez lokalną społeczność. Podobnie jak w innych miastach odczuwalny jest brak zaangażowania młodszego pokolenia.

Obecny skład: przewodnicząca: Hanna Kövesdi, zastępczyni: Lucyna Szabadosné Światłoń, członkowie: Barbara Ficzer, Dorota Simonné Dyra, Attila Zömbik, wszyscy z ramienia Stowarzyszenia Polonia Nova.

Filmowa przygoda z Węgrami

13 lutego 2021 r. zmarł Marek Maldis, publicysta, scenarzysta i reżyser filmów dokumentalnych, w tym filmów poświęconych tematyce polsko-węgierskiej.

Trudno jest napisać o kimś, kto jeszcze wczoraj był, a dziś go już nie ma. Jeszcze trudniej, gdy tego kogoś się dobrze znało, z kim pracując nad wspólną realizacją trzech filmów dokumentalnych przez wiele dni przebywało się razem poza Polską, także na Węgrzech i w Izraelu. A po ich ukończeniu znowu razem je promowaliśmy od Jastrzębia-Zdroju przez Katowice i Kraków po Warszawę, od Łodzi przez Częstochowę po Kielce, od Budapesztu przez Balatonboglár i Keszthely po Vác, od Tel Awiwu przez Wiedeń i Bibliotekę Polską w Paryżu po Konsulat Generalny RP w Lille i tamtejszy uniwersytet, na którym przyszło nam odpierać niesprawiedliwe oskarżenia Polaków o postawę wobec współrodaków żydowskiego pochodzenia w czasie niemieckiej okupacji.

Marek Maldis po ukończeniu historii na Uniwersytecie Warszawskim postanowił zostać dziennikarzem. Poznaliśmy się w połowie lat siedemdziesiątych w redakcji „Sztandaru Młodych”. Praktykant Marek co tydzień kładł na moim biurku, wtedy kierownika działu miejskiego, kolejną historię z mało znanych dziejów syreniego grodu. Dość szybko jednak pisanie zamienił na opowiadanie kamerą w TVP, ale historii pozostał wierny. Zrealizował wiele reportaży i dokumentów, m.in. o słynnym ks. Skorupce z Bitwy Warszawskiej w 1920 roku i naszym hymnie narodowym. Dużą popularnością cieszył się jego autorski cykl „Prezydenci Warszawy” i program publicystyki historycznej „Dawniej niż wczoraj”, za który telewizjowi w 1988 roku nagrodzili go „Złotym Ekranem”.

Zaczął się od Sławika

Koleżeńskie kontakty odnowiliśmy w 2003 roku. Kończyłem wtedy pisanie książki „Polski Wallenberg. Rzecz

o Henryku Sławiku”, do napisania której zainspirował mnie Henryk Zvi Zimmermann, „prawa ręka” Sławika w ostatnim półroczu ratowania przez niego i Józsefa Antalla na Węgrzech polskich Żydów. Pod wrażeniem tej niezwykłej historii wojennej umówiłem się z Markiem, a po wypiciu kawy zdecydowaliśmy: musimy ją przenieść na szklany ekran. I tak też się stało.

Uprzedzam, ale to nasza najbardziej frapująca, wspólna przygoda filmowa. Kluczowe okazały się nagrania w katowickim domu Krystyny Sławik-Kutermak, córki Henryka, którą wcześniej poznałem podczas zbierania materiałów do książki. W oparciu tylko o nieznaną wojenną opowieść Zimmermanna i relację Krysi, 13-letniej dziewczynki, która najpierw w Warszawie czekała na powrót mamy z przesłuchania gestapo, potem w Balatonboglár z ogrodowego ukrycia patrzyła, jak Niemcy zabierają jej mamę, a trochę później po raz ostatni spotkała się z ojcem w kryjówce nad Balatonem – już można było montować film, a to dopiero początek.

Każde następne nagranie z Edith Antall-Héjj Lászlóné, córką „Ojczulka Polaków”, która Sławika знаła i czasem mu grała na fortepianie, ze Ślężaczką Stefanią Pielok, zaufaną sekretarką Sławika, z Barbarą Czerwińską, współpracownicą Antalla, żołnierzami Września '39 Stefanem Żuławą i Janem Stolarskim, wreszcie z boglarczykami: Jurkiem Barnertem, Tadeuszem Olszańskim, Bogusławem Dąbrowskim, dosłownie każda opowieść wносиła coś nowego i wzbogacała naszą wiedzę.

Kropkę nad „i” postawiliśmy z Markiem w Izraelu. Bez wypowiedzi tam odnalezionych kilkorga z „mieszkańców” słynnego sierocińca dzieci żydowskich w Vác, film nie miałby

równie mocnej wymowy. Gdy jedną z nich, Ciporę Lewawi, zapytaliśmy z Markiem o Sławika, usłyszeliśmy: „Sławik? To posłaniec Boży! To, że żyję, że mam tak dużą rodzinę, to wszystko dzięki panu Sławikowi...”. A po zdjęciach w Yad Vashem mieliśmy wreszcie Jerozolimę dla siebie. Przeszliśmy więc z Markiem Jego „Drogą Krzyżową”, a w Bazylice Grobu Pańskiego pokłoniliśmy się i dotknęliśmy niby zwykłą, długości dorosłego człowieka, a jednak niezwykłą kamienną płytę, na której Go położono, a po trzech dniach wiadomo, co się stało.

Żmudne dni w montażowni. Z ponad 20 godzin nagrań pozostawiamy 50 minut, udźwiękowienie i po miesiącach pracy wreszcie finał: sierpień 2004 roku, Pałac Prezydencki, pokaz przedpremierowy naszego filmu „Henryk Sławik. Polski Wallenberg”, któremu honorowych patronatów udzielił prezydent Polski, Węgier i Izraela. Serce nam mocniej zabiło, widząc gości gospodarza: ministrów, parlamentarzystów, nuncjusza apostolskiego, ambasadorów Węgier i Izraela, uchodźców z Węgier, którzy za moment pojawią się na ekranie, sponsorów. Po napisach końcowych – długa cisza. Przerwał ją wzruszony Aleksander Kwaśniewski i wyraził żal, że dopiero teraz, po tylu latach dowiadujemy się o Sławiku, Antalu ... Udało się. Mieliśmy z Markiem dodatkową satysfakcję, patrząc jak prezydent RP pośmiertnie odznacza Henryka Sławika Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski i go przekazuje Jadwidze Kutermak-Wieczorek, wnuczce wielkiego Ślężaka i Polaka.

Równie wzruszająca była premiera budapeszteńska. Do pięknej „Uranii” przybyli znów wspaniali goście: b. prezydent Árpád Göncz, który napisał wstęp do węgierskiego wydania mojej książki, członkowie najbliż-



MAREK MALDIS PRZED DOMEM POLSKIM W BUDAPESZCIE FOT. KRZYSZTOF DUCKI

szej rodziny Józsefa Antalla, liczna reprezentacja Polonii. Gdy po projekcji zapaliły się światła stanęła przed nami zapłakana, ale wdzięczna Edith Antall. Nie spodziewała się zobaczyć na ekranie mówiącego i żywo gestykulującego ojca. Nie wiedziała, że przed laty części wywiadu ekipy Wytwórni Filmów Dokumentalnych z „Ojczulkiem Polaków” polska cenzura nie „puściła”. Jakimś cudem jednak się zachował, a my go umieściliśmy w filmie.

Łzy pojawiły się też na pokazie w Tel Awiwie, z udziałem spiritus movens całego przedsięwzięcia Henryka Zvi Zimmermanna, kilkorga „sierot” z Vác i wielu osób, które przeżyły holokaust. Po projekcji zapytaliśmy mężczyznę w średnim wieku, dlaczego się rozpłakał? Deny Aleksandrowicz odpowiedział: „Do niedawna sądziłem, że to Polska stała za wykonaniem niemieckiego planu ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej. Podczas filmu przeżyłem emocjonalny dołek. To, co zobaczyłem, wstrząsnęło mną....”. Uznaliśmy z Markiem, że gdyby przyszło nam pracować nad tym filmem, aby usłyszeć tylko to jedno wyznanie, to warto było! A warto było również dlatego, że „Henryk Sławik. Polski Wallenberg” uznany został za najlepszy film TVP Polonia 2004 roku i otrzymał główną nagrodę i wyróżnienie na dwóch festiwalach, a nawet znalazł się w reprezentacji polskiego dokumentu w Cannes.

Pasterz z Kőbányi – ks. Danek

Po takim „Sławiku” dyrektor TVP Polonia Antoni Bartkiewicz szybko wyraził zgodę na zmierzenie się z legendą ks. Wincentego Danki. Polonijny nestor Ernest Niżałowski akurat zainicjował wzniesienie pomnika budowniczego Polskiego Kościoła i Domu Polskiego, więc uznaliśmy z Markiem, że to dobra okazja do uhonorowania tego wyjątkowego kapłana filmowym dokumentem. Znowu Dom Polski stał się naszym domem, a miłe Panie ze „Św. Wojciecha” z prezes Elżbietą Cieślęwicz-Molnárné, jak i przy poprzedniej realizacji, robiły wszystko, byśmy się dobrze czuli, zapewniając nam dobry wikt, życzliwość i możliwie najlepsze warunki do pracy. W zebraniu dokumentacji bardzo nam pomogły osoby znające i pamiętające swego opiekuna (głównie Julia Koziorowska i pan Ernest), ale też historycy (prof. Mieczysław Wieliczko, ks. prof. Wołczański i ks. Maciej Józefowicz, encyklopedia dziejów tej polskiej oazy na Kőbányi). Nie mogę też nie wymienić Jurka Królikowskiego i Krzysia Duckiego, na których pomoc nie tylko merytoryczną zawsze mogliśmy liczyć i otrzymywaliśmy ją.

W oczekiwaniu na pierwszy „klaps” Leszek Kryża jeszcze użyczył sutanny. A gdy założył ją Daniel Józsa, stając się ks. Dankiem, świetny operator András Takács mógł



Z JULIĄ KOZIOROWSKĄ PO NAGRANIU DO „PASTERZA Z KÓBÁNYI”, OD LEWEJ: G. ŁUBCZYK, J.K., M. MALDIS I OPERATOR ANDRÁS TAKÁCS FOT. Z ARCHIWUM G. ŁUBCZYKA

wreszcie uruchomić kamerę. Ostatnie kadry filmu pokazują popiersie ks. Danki podczas uroczystości, którą poprowadził wiceprzewodniczący Komitetu Budowy Pomnika Jurka Królikowski. A jak było podczas premierowego pokazu „Pasterza z Kóbányi” (2005) Czytelnicy „Polonii Węgierskiej” pewnie pamiętają.

Wydarzenia z 1956 roku

Rok później jeszcze raz Dom Polski stał się naszą węgierską bazą podczas trzeciej, wspólnej z Markiem realizacji dokumentu o 1956 roku w Poznaniu i Budapeszcie poprzez tragiczne losy Romka Strzałkowskiego i Pétera Mansfelda. Filmem TVP „13 lat, 13 minut” (2006) uczciliśmy 50. rocznicę tych wolnościowych zrywów. Znów zebraliśmy tyle materiałów, że pod takim samym tytułem napisaliśmy książkę, Marek o 13-letnim Romku na tle wydarzeń poznańskich, a ja o Péterze, który w 1958 roku 13 minut umierał na szubienicy.

Pisanie i filmowanie to odmienne sposoby opowiadania ciekawych i ważnych losów i historii. Marek nie krył przede mną swego filmowego warsztatu, za co jestem mu wdzięczny. Bez wspólnej z nim pracy nad tą „węgierską trylogią filmową” pewnie nie odważyłbym się na samodzielną

później realizację kilku dokumentów o fenomenie wojennego uchodźstwa polskiego na Węgrzech.

Ostatni bieg

W ostatnich latach pasją Marka stało się bieganie maratonów. Kilka razy wziął udział w takim biegu również na Węgrzech i zawsze z tej okazji zatrzymywał się w przyjaznym Domu Polskim, bo go polubił i dobrze się w nim czuł. Każdorazowo biegnąc te 42 km 195 metrów po ziemi wie-

lu krajów, a nawet po lodzie i śniegu Antarktydy, musiał mieć płuca jak miechy. Dlaczego teraz nie dały rady? Jego Ela niemal tego samego dnia, co Marek, trafiła do szpitala. Wyszła, żyje. Od niej wiem, że Marek zachowywał ostrożność i nie lekceważył covidowego niebezpieczeństwa. A jednak maleńki i podstępny wirus go przechrztył. Teraz przed Markiem najdłuższy bieg. Nikt nie wie, ile wynosi ten niebiański dystans. W nogach ma tyle maratonów, że powinien dać radę. Trzymam kciuki!

Grzegorz Łubczyk

Grzegorz Łubczyk – dziennikarz, działacz społeczny i dyplomata, w latach 1997–2001 ambasador RP na Węgrzech. Jest autorem licznych publikacji (książkowych i prasowych) na temat historii Węgier i relacji polsko-węgierskich

PS. Marek nakręcił jeszcze jeden węgierski temat. To reportaż „Więcej niż sztandar”. Ja w imieniu Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” przewiozłem SZTANDAR dla naszych weteranów, którego nie mieli, a Marek to sfilmował. I tak uhonorowaliśmy czwórkę warszawskich powstańców: Janinę Kószeghy, Ryszarda Matyńkowskiego, Stanisława Gwizdałowicza i Zbigniewa Czarnowskiego oraz żołnierzy Września 1939: Stanisława Harasimiuka, Władysława Borysa, Ernesta Niżałowskiego, Józefa Banasiaka i Jana Sawina.



CZTEREJ „WSPANIALI” PO POKAZIE W KINIE URANIA: K. DUCKI, G. ŁUBCZYK, M. MALDIS I J. KRÓLIKOWSKI FOT. DOMINIKA ŁUBCZYK



PĄCZKI Z NADZIENIEM RÓŻANYM OD MAI WANOT, MAJESKO.HU

TŁUSTY CZWARTEK Różane nadzieje

Tłusty czwartek na Węgrzech to prawdziwe wyzwanie. Przekonałam się o tym już w zeszłym roku, gdy ilość zamówionych u mnie pączków wyniosła 200 sztuk. A ponieważ wiem, że tradycyjny pączek to dla Polaków poważna sprawa, w tym roku raz jeszcze postanowiłam podjąć się tego zadania! Zebrałam taką ekipę, że konie kraść! W moich cukierniczych przedsięwzięciach tym razem pomagały mi dwie przyjaciółki Węgierki i jeszcze dorywczo jedna Polka. A pomoc była mi potrzebna! Liczba zamówionych pączków wyniosła ponad 300 sztuk, a mogło być jeszcze więcej! Niestety, mimo ogromnej chęci spełnienia wszystkich życzeń, były osoby, którym musiałam odmówić.

Smażenie pączków to wyścig z czasem! Najlepsze są tylko świeże, smażone tego samego dnia. Całości wyśmienitego smaku dopełnia nadzienie. To właśnie o nadzienie bardzo często pytają osoby zamawiające, a musi nim być oczywiście dżem z dzikiej róży. Trudno go dostać na Węgrzech, więc dostawę z Polski prawdziwego różanego dżemu zapewniły moje kochane przyjaciółki. Wydaje mi się, że to właśnie za tym smakiem i zapachem tęsknimy najbardziej.

Z moją ekipą pracowałyśmy i w środę, i w czwartek, bo na szczęście zamawiający wiedzą już, że mogą

nam pomóc, jeśli zamówienia będą rozłożone na 2 dni. Była też osoba, która zamówiła pączki nawet tydzień po Tłustym Czwartku – apetyt na te pyszności nie maleje ani trochę w inne dni roku.

Z wysmażeniem zamówionej góry pączków uporałyśmy się całkiem nieźle i za rok znowu spróbujemy pobić rekord. A dla amatorów tradycyjnych pączków mam dobrą wiadomość. Gdy na dobre ruszy już moja kawiarenka w Budafok, będziemy organizowały „Dzień Pączka” częściej niż raz w roku. Oczywiście wyłącznie z nadzieniem różanym. Trzeba godnie usłać nam wszystkim życie!

Maja Wanot



Zbiórka na misje w Sudanie Południowym

Z o. Maciejem Szumilakiem SVD rozmawia Ela Horváth

Skąd wziął się pomysł zbiórki na wsparcie misji w Południowym Sudanie w Polskim Kościele w Budapeszcie?

Pomysł na zbiórkę wyszedł od ks. Krzysztofa Grzelaka, proboszcza polskiej parafii w Budapeszcie. Korzystając z mojej obecności poprosił, żebym wybrał jakieś dzieło misyjne werbistów i opowiedział o nim. Od razu pomyślałem o obozie uchodźców w Bidibidi.

Dlaczego?

Na misję do Afryki jadą najodważniejsi, najwytrwalsi i najzdrowsi. Kiedy w 2011 r. Sudan Południowy odłączył się od Sudanu, werbiści wybrali między innymi dwóch polskich braci: o. Andrzeja Dzięgę i o. Wojciecha Pawłowskiego, którzy pojechali do Lainya, by prowadzić dzieło ewangelizacji w tym młodym i jeszcze nieugruntowanym w tradycji Kościele. Pojechali do najmłodszego państwa świata, które nie miało jeszcze wystarczająco dużo rodzimych powołań. Szacunkowo ponad 30 procent ludności kraju stanowią katolicy,

prawie 30 procent chrześcijanie innych wyznań, pozostałe 40 procent to głównie poganie, muzułmanie, trochę buddystów i hinduistów.

W Sudanie Południowym cały czas trwały walki między rządem a rebeliantami. Misja werbistów była położona w spokojniejszym miejscu, początkowo konflikty tam nie docierały. W 2016 roku jednak walki były już wszędzie. W liczącym 20 000 mieszkańców mieście pozostało 20 osób. Misjonarze wrócili do Polski, ale czuli, że powinni wrócić do Afryki. W tym czasie uczyli się arabskiego w Egipcie. Po dwóch latach okazało się, że uchodźcy z Sudanu Południowego schronili się w Ugandzie, wyruszyli więc tam i werbiści. Uganda to bardzo gościnny kraj, już w czasie II wojny światowej swoje siedliska zbudowali tam też Polacy, sybiracy, którzy opuścili ziemie zesłania z armią gen. Andersa.

Ojcowie Andrzej i Wojciech mieszkają i pracują w jednym z największych obozów dla uchodźców na świecie, obozie dla uchodźców z Sudanu Południowego – w Bidibidi. Wraz z nimi

posługuje jeszcze dwóch werbistów i trzy siostry zakonne z siostrzanego werbistom Zgromadzenia Służebnic Ducha Świętego. Przebywa tam ok. 300 tys. osób. W obozie podzielonym na 5 stref jest 30 kaplic, około 40 tys. jego mieszkańców stanowią katolicy. Pomocy potrzebują przede wszystkim dzieci i młodzież, które często nie mają szans nawet na zdobycie podstawowego wykształcenia.

W jakiej formie księża werbiści udzielają pomocy dzieciom i młodzieży przebywającej w obozie dla uchodźców w Bidibidi?

Jak w każdej misji katolickiej prowadzonej w regionach świata, które borykają się z wojną, biedą, nierównościami społecznymi, werbiści w Bidibidi, korzystając z dorobku cywilizacji chrześcijańskiej troszczą się o podstawy bytowe ludności, począwszy od organizacji żywienia i podstawowych środków higienicznych, przez pomoc medyczną, szkolenictwo, mediację w konfliktach po codzienne towarzyszenie. Wszystko to jest bazą konieczną, by móc owocnie prowadzić ewangelizację i troszczyć się o sprawę ducha, co jest zawsze celem naszego Zgromadzenia.

o. Maciej Szumilak SVD przebywa w Budapeszcie w Domu Misyjnym księży werbistów w Budafok i czynnie bierze udział w życiu Polskiej Parafii Personalnej w Budapeszcie.



ZBIÓRKA FUNDUSZY PO MSZY 31 STYCZNIA 2021 R. O. MACIEJ SZUMILAK SVD I WIERNI

W dniach 31 stycznia i 7 lutego w Polskiej Parafii Personalnej odbyła się zbiórka funduszy na rzecz polskich misjonarzy w Sudanie Południowym. Podczas tych dwóch dni udało się zebrać sumę 161 tys. forintów, która zostanie przeznaczona na najpilniejsze potrzeby w obozie, w którym ponad 60 procent populacji to dzieci i młodzież do 18 roku życia, przede wszystkim zakup żywności czy podstawowe środki pomocy medycznej.

Ks. Józef Wojda TChr. 1930 - 2021

Zmarł pierwszy proboszcz Polskiego Kościoła w Budapeszcie.

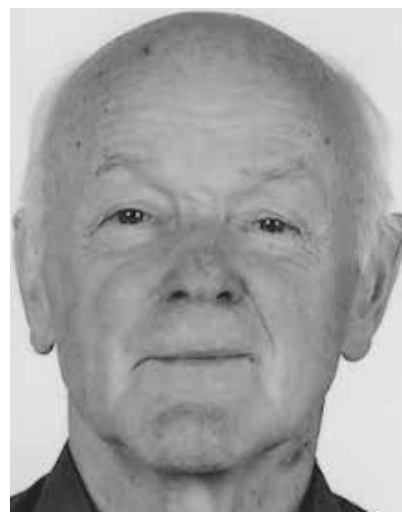
Urodził się 1 stycznia 1930 r. w miejscowości Zasłońce. Do Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej wstąpił w 1949 r. Świecenia kapłańskie przyjął w Poznaniu w 1956 r. z rąk ks. abpa Walentego Dymka. Po święceniach kapłańskich pracował w parafii pw. św. Piotra i Pawła w Szczecinie. A od 1958 roku rozpoczyna się jego barwne i bogate życie jako duszpasterza polskich emigrantów. Był duszpasterzem w Brazylii, w USA, Australii, na Wybrzeżu Kości Słoniowej, w Maroku, w Iraku, na Węgrzech w Budapeszcie (1990-1992), na Białorusi, w Kazachstanie, na Ukrainie. Od października 2019 r. rezydował w Domu Zakonnym w Puszczykowie, gdzie zmarł 6 lutego 2021 r.

Do Budapesztu przyjechał w 1990 r. niespodziewanie, na początku przegarnęła go węgierska rodzina Nemesi. Plebania po latach wojny i represji komunistycznych była w opłakanym stanie. Wierni, głównie węgierscy, po około 2 miesiącach doprowadzili plebanię do stanu nadającego się do zamieszkania. Zorganizowali mu minimum komfortu (talerze, sztućce, pościel, ręczniki). Ksiądz Józef był zahartowany do tego rodzaju niedogodności, niczym się nie zrażał i bardzo intensywnie zabrał się do zorga-

nizowania życia religijnego Polonii budapeszteńskiej. W porozumieniu z Episkopatem Węgierskim przyczynił się do powstania Polskiej Parafii Personalnej (1991 r.), która obejmuje wszystkich polskich katolików żyjących na terenie całych Węgier.

Zainicjował powstanie Stowarzyszenia Katolików Polskich na Węgrzech pw. św. Wojciecha jako przyszłego prawnego spadkobiercę przedwojennego Domu Polskiego i Schroniska (1992 r.).

Stawiał pierwsze kroki w celu integracji Polonii węgierskiej przy Kościele Polskim. Prowadził duszpasterstwo dla studentów polskich studiujących na Węgrzech, spotkania grupy ministrantów, zadbał też o systematyczną naukę religii w Szkole Polskiej przy Ambasadzie RP. W okresie Bożego Narodzenia przywrócił tradycję odwiedzin kolędowych w rodzinach polskich i polsko-węgierskich, a nawet w hotelach robotniczych, dokąd był zapraszany przez mieszkających tam polskich robotników pracujących na Węgrzech. Przez całe trzy lata pracował w bardzo trudnych warunkach egzystencjalnych i tu bardzo dużo pomocy okazali mu węgierscy parafianie, zamieszkujący okolice kościoła, którzy byli z tym



kościółem związani od lat. Oprócz pracy duszpasterskiej nieustannie troszczył się o przywrócenie kościołowi dawnej świetności. W tym czasie działało na Węgrzech wiele polskich przedsiębiorstw. To dzięki ich hojności i pracy polskich robotników udało się wyremontować dach kościoła, zrobić nową elewację zewnętrzną, jak i odnowić polichromię wewnątrz świątyni. Można więc nazwać ks. Wojdę „Odnowicielem” duszpasterstwa powojennego, jak i życia kulturą chrześcijańską Polonii na Węgrzech. To dzięki niemu mamy dziś Dom Polski im. Jana Pawła II w Budapeszcie, który jest jednym ze znaczących ośrodków promujących polską i węgierską kulturę chrześcijańską na Węgrzech.

Małgorzata Soboltyński

Ks.bp. György Snell 1949 - 2021

Zmarł biskup pomocniczy archidiecezji ostrzyhomsko-budapeszteńskiej.

Z wielkim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o nagłej śmierci wielkiego przyjaciela Polaków ks.bp. Györgya Snella. Dzięki niemu mamy w centrum Budapesztu kaplicę Matki Bożej Częstochowskiej i kaplicę św. Jana Pawła II. W jednym z ostatnich wywiadów udzielonych nam przez ks. Biskupa z okazji XXVI. Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej, tak mówił o naszej Ojczyźnie:

„Dla Mnie Polska to prawie mój kraj, moi polscy bracia – codziennie modłę się za Polaków i ich Ojczyznę, tak samo, jak za Węgrów i za nasz kraj... modłę się, aby Węgry stały się dla Polaków prawdziwym DOMEM”.

Księżu Biskupie DZIĘKUJEMY – Bazylika św. Stefana była dla nas zawsze duchowym DOMEM

Zdzisława Monika Molnár Sagun





Fot. M. PIOTROWSKA

EMILIA KOVALCSIK

LIFE & BUSINESS COACH

Dzień Kobiet?

Długo dojrzewał we mnie ten temat. Właściwie słowo „dojrzewał” nie jest tu najtrafniejsze. Temat równości kobiet, bo o nim mowa, żyje we mnie i jest obecny, odkąd pamiętam, jest jak druga skóra, jak „podskóra” właściwie. I wiem, że to już nudne i że te wstrętne feministki i że te wulgarne dziewczuchy i że ileż można. Można i trzeba, do znudzenia, jak zdarta płyta, aż wreszcie coś się zmieni.

Chciałam napisać pozytywnie, błysnąć na przykład jakimś żartem, przytoczyć też może jakieś badania, że jest coraz lepiej, że wreszcie jest dialog i zrozumienie i idziemy przecież w dobrym kierunku. Chciałam, bardzo. Jednak zamiast tego odczuwam złość, gniew i narastającą irytację (czyżby ZNP?).

Ilekoć czytam o „pokojach płaczu”, widzę dyskusje o własności macic lub gdy słucham węgierskiej minister tłumaczącej kobietom, jak powinny wyglądać ich „sukcesy” i że nie trzeba ciągle konkurować i zarabiać tyle samo, co ich koledzy, to czuję, że narasta we mnie wściekłość, a usta same układają się w brzydkie wyrazy (jakże nieprzystające idealnej kobiecie). I doprawdy nie wiem, jak się zachować, gdy widzę żenujące posty na jednej z grup polonijnych, gdzie – w jakże „żartobliwy” sposób – pan poszukiwał pani sprzątajacej, gotującej i świadczącej usługi seksualne. Post został zaakceptowany przez panią (!) administratorkę, bo (UWAGA!) była ciekawa komentarzy i znudzona pytaniami o przejścia graniczne. Nawet nie wiem, jak miałabym zacząć tłumaczyć, co w tym złego... Komentarze były, oczywiście, niewinne i przezabawne, a ja nie mam poczucia humoru.

Od gniewu jeszcze gorsze jest poczucie bezsilności. Czuję bezsilność, gdy muszę tłumaczyć, dlaczego takie posty mnie oburzają, dlaczego chcę mieć takie same prawa jak mężczyźni, dlaczego chcę decydować o swoim ciecie, o swojej karierze, o tym, jakich słów używam i jak

wyglądam. Chcę móc wyrażać niezadowolenie bez obawy, że ktoś mi zasugeruje, że „chłopa mi trzeba”, chcę móc wyrażać emocje bez strachu, że zostanę nazwana histeryczką, chcę móc wybrać karierę bez bycia złą matką lub bycie mamą w domu bez łatki leniwej baby.

Mogłabym też pisać długo o stereotypach powielanych w mediach, o szkodliwych treściach podręczników szkolnych, o nierówności płac i prac, o głupich komentarzach w pracy. Każda z nas to zna, każda z nas była chociaż raz potraktowana inaczej, bo jest kobietą. Każda z nas.

A zaczyna się wcześniej, zabawki dla dziewczynek i dla chłopców od małego sugerują pożądane role społeczne, dziewczynki mają być grzeczne i posłuszne (chłopcy są inni, oni muszą się wyszaleć), ciche i skromne (nie wypada inaczej!), mają się podobać chłopcom i pomagać mamusiom w kuchni („będzie z ciebie dobra żona”).

I nawet jeśli nasze dzieci wychowujemy inaczej i nasza córka wspina się na okoliczne płoty, to musimy pamiętać, że nie żyjemy w próżni i nie tylko my mamy wpływ na to, co nasze dzieci widzą i słyszą. Okazało się, że w przedszkolu mojego syna dziewczynki biegają o połowę mniej okrążeń niż chłopcy – mój syn uważa, że to niesprawiedliwe dla dziewczynek, bo przecież one też lubią biegać. Moja córka wróciła oburzona ze szkoły, bo pani zasugerowała, że dziewczyny przecież nie znają zasad koszykówki – no bo skąd miałyby je znać?

Świat jest pełen takich „drobiazgów”, do których już przywykliśmy i nie zauważamy ich, bo zawsze tak było. Jeśli jednak chcemy coś zmienić, to czas być uważnym i odważnym. Zacznijmy od tego, co i jak mówimy do naszych dzieci – czy to, co mówię mojej córce nadawałoby się dla mojego syna? Mieję też odwagę głośno oburzyć się na seksistowski żart, wskazujemy na nierówności, których jesteśmy świadkami, uczymy nasze dzieciaki, by miały oczy i dusze otwarte i głośno domagały się świata opartego na szacunku i równości. I niech wiedzą, że je wspieramy.

I jeszcze jedno – mam takie przecucie, że jest jakiś błąd w rozumowaniu u protestujących przeciwko równości płac, praw i obowiązków. Być może wydaje im się, że na tej równości oni tracą, że równość kobiet to automatycznie nierówność mężczyzn? Pragnę uspokoić, to nie tak drodzy panowie, nie bójcie się nas. Dajcie nam na Dzień Kobiet szacunek, równość i wolność. Goździka i rajstopy kupimy sobie same.

Marcowe świętowanie

Z wielką nadzieją czekaliśmy na marzec, wierząc, że wraz z nadejściem wiosny, nasze zamrożone z powodu pandemii życie towarzyskie znów zakiełkuje niczym przebiśnieg na pierwsze promienie słońca. Życie, jakie wiedliśmy choćby przed 2020 rokiem. Póki co, możemy powspominać sobie te piękne niegdyś koncerty i spotkania z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet 8 marca, kiedy kobiety obdarowywane były symbolicznymi kwiatami i mogły sobie wybierać imprezę, na którą chciały pójść, bo każda nasza organizacja kulturalna, każdy samorząd starał się coś miłego z tej okazji zorganizować.

15 marca obchodziliśmy Święto Narodowe Węgier – rocznicę wybuchu Wiosny Ludów w 1848 r., w której obok rodzimych mieszkańców tego kraju tak wielką rolę odegrały ok. 4 tysiące Polaków walczących o wyzwolenie Węgier spod jarzma Habsburgów. Jednym z największych bohaterów stał się wówczas gen. Józef Bem, któremu w 1934 r. naród węgierski postawił piękny pomnik w II dzielnicy Budapesztu, przy placu noszącym jego imię w pobliżu Dunaju i Mostu Św. Małgorzaty.

A że urodził się 14 marca, nasza Polonia zrzeszona niegdyś w jedynej

organizacji polskiej na Węgrzech noszącej imię właśnie gen. Bema, zainicjowała w towarzystwie ambasadora, konsula i innych pracowników Ambasady RP uroczystość składania wieńców pod pomnikiem Ojczulka Bema. Z czasem, gdy powstawały nowe polskie organizacje, samorządy, szkoły itd., zbierały się naprawdę duże tłumy Polonii. Dla wielu Węgrów dzień ten był – jak mówili, takim dniem polskim.

Od 2007 r. oficjalnie obchodzimy też Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej. Mimo że główne uroczystości z udziałem prezydentów Polski i Węgier odbywają się naprzemiennie w różnych miastach obu naszych krajów, to i tak staramy się tu co roku świętować ten dzień organizując liczne imprezy i spotkania.

Nie zapominaliśmy też o powitaniu wiosny i topieniu Marzanny. Niestety, sytuacja i w tym roku nie tylko nie sprzyja, ale wręcz uniemożliwia organizację jakichkolwiek wcześniej zaplanowanych imprez.

A ponieważ Święta Wielkanocne w tym roku przypadają na początek kwietnia, to może znajdą się jeszcze w naszej polonijnej rodzinie osoby, które pamiętają, jak je niegdyś świętowaliśmy? Mimo że członkiem

zarządu Stowarzyszenia byłam od 1990 r., to po raz pierwszy udało nam się zorganizować spotkanie przedwielkanocne w Wielki Wtorek 1999 r. Było ono z braku finansów skromniutkie, ale w licznym gronie. Kosz wielkanocny został poświęcony przez księdza, gościa Polskiej Parafii. Podzieliliśmy się święconym jajkiem i złożyliśmy sobie życzenia. I to zapoczątkowało tradycję, która kontynuowana była następnie przez kilka lat wspólnie przez Stowarzyszenie i Samorząd Polski XIII dzielnicy. W ostatnich kilku latach budapeszteńska Polonia spotykała się systematycznie w XVIII dzielnicy na pięknych uroczystościach wielkanocnych, a w Niedzielę Wielkiej Nocy Stowarzyszenie Katolików Polskich na Węgrzech p.w. Św. Wojciecha i Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J. Bema organizowało dzielenie się święconym jajkiem po mszy św. w Polskim Kościele.

A jak będzie w tym roku? Jak w ogóle będziemy mogli spędzić tegoroczne święta? Czy podobnie jak Boże Narodzenie? Póki co, to wielka nie wiadoma. Życzymy sobie wzajemnie zdrowia i pokonania wszystkich problemów. I niech ten trudny czas jak najszybciej będzie tylko wspomnieniem!

Alicja Nagy



Czy maszyny przejmą nad nami kontrolę? Czy przeszłość może spotkać się z przyszłością? A może Maria Skłodowska dokona kolejnego, niewiarygodnego odkrycia? Albo Mieszko I. ze swoimi wojami zaludni inną planetę?

Do 30 kwietnia 2021 r. czekamy na Wasze utwory literackie, w których wystąpi jakaś znana z historii Polski postać w formie realnej lub wymyślonej uwikłana w niezwykłą przygodę. Niech to będzie odlot bez granic. Wybór należy tylko do Was!

Konkurs organizowany jest w hołdzie Stanisławowi Lemowi – w setną rocznicę urodzin wybitnego polskiego futurologa, pisarza sci-fi i filozofa. Obiecujemy fantastyczne nagrody!

Serdecznie zapraszamy
Polonia Nova Stowarzyszenie Kulturalne
Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech
Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Budapeszcie

„Być Polakiem”

KONKURS

Już po raz dwunasty Fundacja „Świat na Tak®” zaprasza dzieci, młodzież i nauczycieli pochodzenia polskiego mieszkających poza granicami Polski do udziału w konkursie „Być Polakiem”.

Konkurs 'Być Polakiem' to przedsięwzięcie realizowane dla głębszego uświadamiania i umacniania tożsamości narodowej oraz rozwoju postaw patriotycznych i społecznych dzieci oraz młodzieży, mieszkającej poza granicami ojczyzny.

Wspomnienia rodzinne, tradycje Polaków, pojmowanie polskości w wymiarze społecznym i narodowym, problemy gramatyki polskiej to obszary tematyczne tegorocznej edycji Konkursu.

TEMATY PRAC TEGOROCZNEJ EDYCJI KONKURSU TO: Dla dzieci i młodzieży

- Grupa I: 6 – 9 lat – Narysuj poznane polskie przysłowie (prace plastyczne)
- Grupa II: 10 – 13 lat – Strych, piwnica, szafa – lamus czy kopalnia polskich wspomnień? (prace literackie)

- Grupa III: 14 – 16 lat – Śmiech to zdrowie, każdy Polak ci to powie – moja ulubiona polska anegdota (prace literackie),
- Grupa IV: 17 – 22 lata – Wewnętrzna polskość. Co sprawia, że Polska jest dla mnie ważna? (prace literackie),
- Grupa V: 10 – 22 lata – Mój biało-czerwony świat (prace filmowe)

Dla nauczycieli

- Gramatyka ukryta w wierszach o miłości. - Metodyczna prezentacja problemów gramatycznych i leksykalnych występujących w wybranym wierszu lub wierszach np. K.I Gałczyńskiego „Rozmowa liryczna”.

Regulamin konkursu i wszelkie szczegóły na jego temat można znaleźć na stronie bycpolakiem.pl

Prace Konkursowe należy nadsyłać do 18 kwietnia.

Atrakcyjne nagrody dla Laureatów Konkursu zostaną wręczone na Gali XII edycji Konkursu w dn. 3 sierpnia 2021 roku w Zamku Królewskim w Warszawie.

Beata Mondovics
koordynator konkursu 'Być Polakiem'

Dzień Polonii Węgierskiej

Szanowne Samorządy Polskie i Organizacje!

Ogólnokrajowy Samorząd Polski zaplanował w tym roku **nakręcenie dwóch filmów**, które mają być częścią obchodów naszego wspólnego święta - **Dnia Polonii Węgierskiej**.

Pierwszy z nich będzie krótkim przedstawieniem wydarzeń i naszych osiągnięć w 2020 roku.

Drugi, będzie ponadczasowym filmem dokumentalnym, gdzie w lekkiej formie pokażemy najważniejsze działania, miejsca związane z Polską, wydarzenia związane z tradycją, kulturą i wiarą. W przygotowywanym materiale chcielibyśmy również przedstawić osoby, które odegrały decydującą rolę oraz tych, którzy nadal odgrywają rolę w życiu polskości na Węgrzech. Będzie to uniwersalny film pokazujący nas Polaków mieszkających na Węgrzech i naszych węgierskich przyjaciół.

Chcielibyśmy, aby także Państwo byli twórcami tego projektu! Prosimy o przesłanie materiałów, czy propozycji które Waszym zdaniem mogą się znaleźć w kompilacji.

Prosimy również o wskazanie ciekawostek, które Waszym zdaniem są szczególnie ważne lub wyjątkowe, są częścią historii, wiary, kultury i tradycji naszego Narodu, a spotykam się z nimi tu, na węgierskiej ziemi.

Zespół redakcyjny, pod nadzorem przedstawicieli Ogólnokrajowego Samorządu Polskiego wybierze najciekawsze propozycje, które będzie można zobaczyć w filmach.

Propozycje prosimy wysyłać do końca marca na adres: olko@polonia.hu lub muzeum@polonia.hu

Z poważaniem,
Maria Felföldi, przewodnicząca OSP
Zespół d/s. organizacji Dnia Polonii:
Piotr Piętka, dyrektor PIBiM
Barna Forreiter, przewodniczący Komisji d/s.
Kultury, Młodzieży i Sportu OSP

**MIEŚIĘCZNIK WĘGIERSKIEJ POLONII
A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA**

**Pismo Ogólnokrajowego
Samorządu Polskiego
z kwartalnym
dodatkiem GŁOS POLONII**

**Az Országos Lengyel
Nemzetiségi Önkormányzat
lapja a GŁOS POLONII
negyedévi melléklettel**

Odpowiedzialny wydawca / Felelős kiadó:
Országos Lengyel Önkormányzat Hivatala

Zespół redakcyjny / Szerkesztőség:

Redaktorka naczelnia / Főszerkesztő:

Marzena Jagielska

Redaktorka j. węgierskiego / Magyar nyelvű szerkesztő

Viktória Kellermann

Redaktorka graficzna / Grafikai szerkesztő

Katarzyna Świdnicka

Korekta językowa / Korrektúra

Anna Wanda Zöldy

Stali współpracownicy / Állandó szerzőink

Jerzy Celichowski, Emilia Kovalcsik, Alicja Nagy, Robert Rajczyk,
Małgorzata Takács, Elżbieta Horváth

Redakcja / Szerkesztőség:

1102 Budapest, Állomás u. 10.,

tel.: +36 1 2613479, redakcja.poloniawegierska@gmail.com

Drukarnia / Nyomda:

Pannónia Nyomda Kft.

Wersja w pdf. dostępna online/A pdf verzió online megtekinthető:

www.polonia.hu/index.php/pl/polonia-wegierska/

HU ISSN: 1417-5924

Projekt finansowany ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w ramach zadania publicznego dotyczącego pomocy Polonii i Polakom za granicą / A projekt a külföldi lengyelség és külföldön élő lengyelek megsegítésének keretében, a Miniszterelnökség Hivatalának pénzügyi támogatásával valósult meg

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów / A publikáció a szerző saját véleményét tükrözi, amely nem feltétlenül egyezik meg a Miniszterelnökség Hivatalának hivatalos álláspontjával.



Projekt realizowany w każdym miesiącu ze środków budżetu centralnego Węgier. / Az újság kiadása Magyarország központi költségvetésének havi támogatásával készül.



Prenumerata PW i GP / A PW és a GP előfizetése

Roczna prenumerata miesięcznika „Polonia Węgierska” (12 numerów) i jego kwartalnego dodatku „Głos Polonii” (4 numery) na rok 2021 wynosi dla prenumeratorów:

A *Polonia Węgierska* havilap (12 szám) és negyedéves melléklete, a *Głos Polonii* (4 szám) éves előfizetése 2021. évre:

- indywidualnych (1 egzemplarz) – 4.000 HUF/rok
- zbiorowych (5 egzemplarzy) – 20.000 HUF/rok

Płatność: przelew na konto.

Előfizetés módja: banki átutalás.

K&H: 10400157-00026536-00000004.

Przyjmujemy również zamówienia na numery wcześniejsze - można je zgłaszać na analogicznych warunkach.

Vállaljuk a korábbi számokra vonatkozó rendelések teljesítését – azonos feltételek mellett.

WAŻNE ADRESY

Ogólnokrajowy Samorząd Polski na Węgrzech

Országos Lengyel Önkormányzat

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-17-98

olko@polonia.hu

Polski Ośrodek Kulturalno-Oświatowy

Lengyel Közművelődési Központ

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-17-98

adalbert@dombudapest.com

Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech

Lengyel Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-27-48

szkolpol@polonia.hu

Polski Instytut Badawczy i Muzeum

Lengyel Kutatóintézet és Múzeum

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 260-80-23

muzeum@polonia.hu

Stołeczny Samorząd Polski

Fővárosi Lengyel Önkormányzat

1054 Budapest, Akadémia u. 1-3.

tel.: +36 1 332-19-79

flko@t-online.hu

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J. Bema na Węgrzech

Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület

1051 Budapest, Nádor u. 34.

tel.: +36 1 311-02-16

www.bem.hu

bem@bem.hu

Stowarzyszenie Katolików Polskich na Węgrzech

pw. św. Wojciecha Dom Polski im. Jana Pawła II

Magyarországi Lengyel Katolikusok Szt. Adalbert Egyesülete

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

tel.: +36 1 262-69-08

www.dombudapest.com

adalbert@dombudapest.com

Stowarzyszenie Kulturalne Użyteczności Publicznej

Polonia Nova

Polonia Nova Közhasznu Kulturális Egyesület

1061 Budapest, Jókai tér 1/2.

www.polonianova.hu

biuro@polonianova.hu

Szkoła Polska przy Ambasadzie RP

A Lengyel Nagykövetség mellett működő Lengyel Iskola

1025 Budapest, Törökvész út 15.

tel.: +36 1 326-83-06

tel.: +36 70 701-38-47

polish_school@gazeta.pl

Polska Parafia Personalna na Węgrzech

Lengyel Perszonális Plébánia

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

tel.: +36 1 431-84-13

www.parafiabudapest.republika.pl

plebaniapl@onet.eu

Ambasada Polska w Budapeszcie

Lengyel Köztársaság Budapesti Nagykövetsége

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

tel.: +36 1 413-82-00

www.gov.pl/web/wegry

budapest.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Wydział Konsularny i Polonii Ambasady RP w Budapeszcie

Lengyel Köztársaság Nagykövetsége Konzuli és Külföldi Lengyelek Osztálya

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

tel.: + 36 1 413-82-08

www.budapest.polemb.net

budapest.amb.wk@msz.gov.pl

Instytut Polski w Budapeszcie

Lengyel Intézet

1065 Budapest, Nagymező u. 15.

tel.: +36 1 311-58-56

www.instytutpolski.pl/budapest

budapest@instytutpolski.org

Polonijna strona internetowa:

www.polonia.hu

Program radiowy w języku polskim:

Magazyn Polski – emisja w soboty, godz. 13.30

MR4 (fale średnie 873 kHz) i ze strony www.mediaklikk.hu

Redakcja Polska MTVA.

1037 Budapest, Kunigunda útja 64.

FONTOS CÍMEK



LEM-ON.2021